

**Wywiad z premierem RP
Mateuszem Morawieckim**
str. 4–9

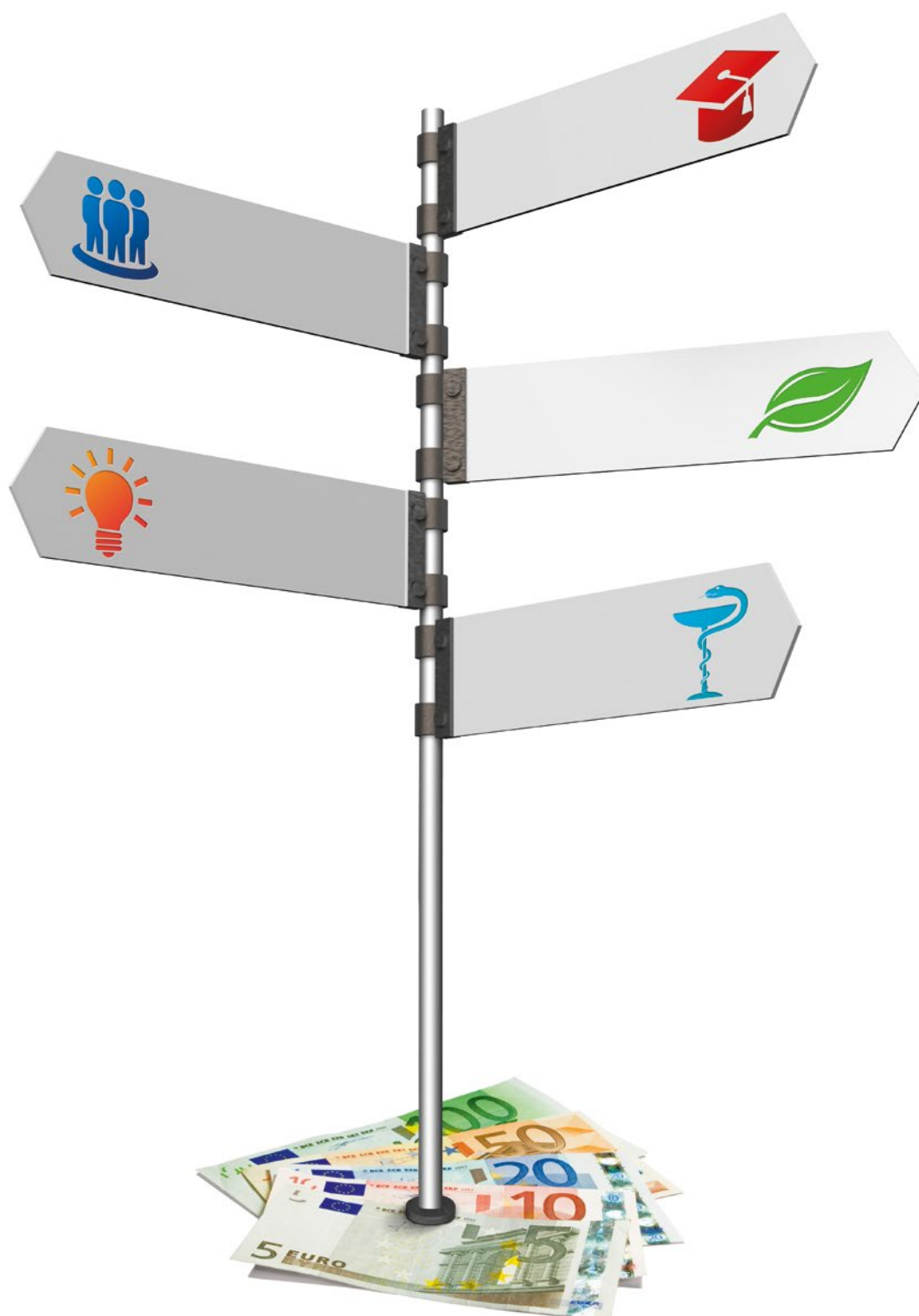
**Umowa Partnerstwa
na lata 2021–2027**
str. 10–11

**Srebrna gospodarka
w Europie**
str. 16–17

w Centrum

Magazyn Projektów Europejskich

ISSN 2545-1383 **Nr 1/2021**

Słowo wstępne – dr Leszek Buller
str. 3

WYWIAD

**Nowa perspektywa finansowa
na lata 2021–2027**
str. 4

NOWA PERSPEKTYWA

Umowa Partnerstwa na lata 2021–2027
str. 10

ZARZĄDZANIE PROJEKTAMI

Zarządzanie kryzysem w projektach UE
str. 12

SPOŁECZEŃSTWO

Srebrna gospodarka w Europie
str. 16

Gdzie sztuka łączy się z techniką
str. 18

WIEDZA, EDUKACJA, ROZWÓJ

PO WER w czasie pandemii
str. 20

FUNDUSZE EUROPEJSKIE W REGIONACH

Kluczowe projekty w regionach – część 1
str. 22

Dobre praktyki podczas pandemii
str. 28

Program dla Bieszczad – część 1
str. 32

W CENTRUM

**Program Południowy Bałtyk w dobie
pandemii**
str. 34

**Interreg Polska-Saksonia –
zmiany na pograniczu**
str. 36

**Program Interreg Polska-Słowacja –
dwie perspektywy**
str. 38

**Program Polska-Białoruś-Ukraina –
współpraca wielowymiarowa**
str. 40

**Współpraca na pograniczu w Programie
Polska-Rosja**
str. 42

**Wydział Informacji Funduszy Europejskich –
co było i będzie...**
str. 44

EKSPERT RADZI

**Zamówienie publiczne
poniżej progów krajowych**
str. 48

fot. CPE

Szanowni Państwo,

oddajemy w Państwa ręce pierwszy w tym roku numer naszego magazynu i już na początku startujemy z najwyższego możliwego poziomu. Poprosiliśmy Pana Premiera Mateusza Morawieckiego o najnowsze doniesienia z kapitańskiego mostku o tym, jak możemy budować lepszą przyszłość z wykorzystaniem Funduszy Europejskich. W imieniu wszystkich czytelników chciałbym serdecznie podziękować Panu Premierowi za ten specjalny wywiad i ciekawe komentarze. Centrum Projektów Europejskich wspiera wiele inicjatyw społecznych i już czekamy na nowe wyzwania.

Nie będę oryginalny, jeśli powiem, że wraz z nadchodzącą wiosną wszyscy oczekujemy powiewu optymizmu. Wielkość i różnorodność funduszy udostępnionych Polsce na kolejne lata może na pewno takim optymizmem nastrajać. Prezentujemy zatem główne założenia nowej Umowy Partnerstwa na lata 2021–2027, wyjaśniamy czym

jest zielony ład – jeden z najważniejszych filarów europejskiej polityki, podsumowujemy programy regionalne, bo dzięki umiejętnej decentralizacji zarządzania, o czym wspomina Pan Premier, w Polsce Fundusze Europejskie mogą docierać do miejsc i osób niewidocznych z poziomu centralnego.

W wymiarze międzynarodowym nie ustajemy w sprzyjaniu współpracy ponad granicami. Zakończenie etapu naboru wniosków nie musi oznaczać braku możliwości wsparcia choćby szkół. Na przykład Program Polska-Białoruś-Ukraina organizuje zdalne, transgraniczne lekcje dla dzieci z trzech krajów na temat wspólnego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego.

Życzę Państwu jak najlepszych wiosennych wrażeń! Oby wraz z budzącą się do życia przyrodą nastąpił przełom w powrocie do normalności...

DR LESZEK BULLER

dyrektor Centrum Projektów Europejskich

fot. Kancelaria Premiera

Nowa perspektywa finansowa na lata 2021–2027

O wypowiedź na temat nowej perspektywy finansowej na lata 2021–2027 poprosiliśmy Mateusza Morawieckiego, premiera RP.

Umowa Partnerstwa

Jakie problemy społeczne rozwiązywać będzie nowa perspektywa?

Na początek zaznaczmy – dzięki wynegocjowanemu porozumieniu z Unią Europejską i dodatkowym środkom z funduszu Next Generation EU będziemy mieć do dyspozycji ok. 75 mld euro na cele polityki spójności, które w głównej mierze określa Umowa Partnerstwa. Razem ze środkami krajowymi będzie to ok. 90 mld euro. Oprócz tego oczywiście będą dostępne dodatkowe fundusze na wiele innych polityk – tak potrzebne do odbicia gospodarczego po Covid-19.

Główne cele, jakie sobie stawiamy, to: wzrost produktywności całej gospodarki, który umożliwi Polsce skok cywilizacyjny; poprawa infrastruktury, zwłaszcza komunikacyjnej; ograniczenie emisyjności polskiej gospodarki i wreszcie – kontynuacja działań w obszarze rozwiązywania

takich problemów społecznych, jak ubóstwo czy wykluczenie komunikacyjne.

Chcemy, żeby te środki dały Polsce prawdziwy impuls rozwojowy po pandemii i poprawiły znacząco jakość życia Polaków, tak byśmy w perspektywie nadchodzących 7 lat nie odstawali od średniej unijnej.

Wiele już udało się zrobić. Spójrzmy chociażby na wskaźnik zatrudnienia, który przed pandemią osiągnął poziom 73 proc. i przekroczył unijną średnią. Jeszcze kilka lat temu taki poziom uznano by za niemożliwy do osiągnięcia. Ale jeśli przyjrzymy się temu bliżej, to nadal mamy do czynienia z dużym zróżnicowaniem regionalnym. W Warszawie wskaźnik zatrudnienia wynosi już 83 proc., a na przykład w województwie warmińsko-mazurskim zaledwie 67 proc. Teraz czas na inteligentną dystrybucję środków z polityki spójności, tak by zlikwidować tę lukę.

Jakie cele dla gospodarki niskoemisyjnej oraz innowacyjnej wyznacza nowa perspektywa?

Nie ma tu zaskoczenia. Cel, jaki Komisja Europejska zapisała w Europejskim Zielonym Ładzie, to redukcja 55 proc. emisji gazów cieplarnianych do 2030 roku i dojście w 2050 roku do neutralności klimatycznej. Cel dla Europy jest jeden, ale ścieżki, którymi idzie każde z państw, są różne. Warto też podkreślić – bo niektórzy wprowadzają opinię publiczną w błąd – że jest to cel dla całej Unii, a nie dla każdego z poszczególnych krajów członkowskich. Nie oszukujmy się – dla Polski, która dopiero po 1989 roku mogła podejmować suwerenne decyzje, wdrożenie porozumienia paryskiego oznacza zupełny inny wysiłek i inne zaangażowanie kapitału niż na przykład dla Niemiec, które na długo przed Polską zaczęły transformację przemysłu. Owszem, czeka nas trudne zadanie, lecz trudne zadania mają to do siebie, że odkrywają przed nami nowe możliwości i nowe ścieżki rozwoju. Czy jeszcze kilka lat temu ktoś by uwierzył, że pod koniec 2020 roku na dachach polskich domów będzie się znajdowało blisko 500 tys. instalacji fotowoltaicznych? To nie przypadek, że produkuje się u nas tyle autobusów dla polskich miast oraz miasteczek zasilanych LNG i CNG. Wynika to z faktu, że Polska od kilku lat stawia na energię, która łączy w sobie dwa elementy – niską cenę oraz troskę o środowisko. To samo dotyczy termomodernizacji: im budynki w Polsce będą cieplejsze, tym mniej ciepła będzie trzeba zimą do nich dostarczyć.

Mówimy tu o procesie, w którym splotać się będą z jednej strony poprawa jakości życia wszystkich Polaków, z drugiej zaś przełom innowacyjny w polskiej gospodarce. Ta zaś, żeby stać się niskoemisyjna, musi stać się innowacyjna. Transformacja energetyczna otwiera przed nami historyczną szansę zbudowania Polski jako kraju niezależnego energetycznie.

Warto podkreślić z całą mocą: zielony ład dla Polski, to w dłuższej perspektywie czasu możliwość rezygnacji z arabskiej i rosyjskiej ropy czy gazu i węgla ze wschodu. To kilkadziesiąt miliardów złotych rocznie, które mogą pozostać w kieszeniach Polaków. Warto? Oczywiście, że warto! Dlatego nie dajmy się zwieść fałszywym scenariuszom głoszonym przez wrogów tej zmiany. Oni – świadomie lub nieświadomie – działają na rzecz utrzymania niezwykle kosztownego i pozbawionego przyszłości status quo.

Jakie flagowe inwestycje infrastrukturalne powstaną w ramach nowej perspektywy?

Chcemy, by Polska rozwijała się kompleksowo, a to wymaga kompleksowego planu inwestycyjnego. Dlatego szczególnie ważne są trzy rodzaje projektów infrastrukturalnych. Pierwsze to te największe, długofalowe inwestycje, które mają europejską skalę oddziaływania. To Centralny Port Komunikacyjny (CPK) oraz dokończenie budowy Via Carpatia oraz Via Baltica. Ich realizacja będzie kluczem do wzrostu naszej pozycji międzynarodowej. Jest też warunkiem wzmocnienia spójności rynku europejskiego. Równie istotne są jednak krajowe połączenia ekspresowe. Ich gęsta sieć ma kapitalne znaczenie dla rozwoju relacji biznesowych i społecznych między różnymi regionami Polski. W wielu punktach naszego kraju oznacza to budowę obwodnicy miast. Dla ich mieszkańców oraz dla środowiska naturalnego to bardzo potrzebne rozwiązania. Nowoczesność zapuka do naszych drzwi także wtedy, gdy tranzyt towarów nie będzie odbywał się przez centrum miasta, w którym żyjemy. Wreszcie nie zapominamy o transporcie kolejowym. Jest on istotny zarówno w kontekście CPK, jak i naszych typowo krajowych możliwości. Będziemy dostosowywać i zwiększać prędkość Centralnej Magistrali Kolejowej, a także budować linie kolejowe, kluczowe z punktu widzenia turystyki czy ruchu przygranicznego.

Jakie nowe propozycje dla samorządów przewidziano w nowej perspektywie?

Samorządy to ten szczebel władzy, który jest najbliżej konkretnych potrzeb mieszkańców. Będziemy starali się pomagać w rozwiązywaniu tych problemów, które stanowią dla samorządów największe wyzwanie. Tak jest na przykład w przypadku wielkoobszarowych terenów zdegradowanych. To przestrzenie poprzemysłowe, wymagające wieloaspektowych działań, angażujących różne podmioty. Planujemy również wspierać średnie i małe miasta oraz ich otoczenie w działaniach związanych z zazielenieniem przestrzeni. Nie zapominamy też o mieszkańcach wsi. Tam potrzeba szczególnych wysiłków związanych z infrastrukturą oczyszczania ścieków oraz zaopatrzeniem w wodę. Warto dodać, że system wdrażania Funduszy Europejskich w Polsce jest jednym z najbardziej zdecentralizowanych systemów w Europie. Ogromna część środków, 40 proc., jest programowana, wdrażana i rozliczana na poziomie samorządowym.

fot. depositphotos

Krajowy Plan Odbudowy

Jakie działania przewidziano w ramach Krajowego Planu Odbudowy (KPO)?

Nasze główne cele strategiczne obejmują pięć obszarów. Po pierwsze, odporność i konkurencyjność gospodarki. Po drugie, zielona energia i zmniejszenie energochłonności. Po trzecie, transformacja cyfrowa. Po czwarte, działania zwiększające dostępność i podnoszące jakość systemu ochrony zdrowia. I wreszcie po piąte, inteligentna mobilność. W tworzenie KPO zaangażowany jest rząd, regiony, partnerzy społeczni i gospodarczy oraz eksperci. W ramach konsultacji wpłynęło około 1200 propozycji konkretnych inwestycji.

Czy czeka nas dużo zmian prawnych w kontekście KPO?

Po to, żeby KPO zadziałał sprawnie, aby realizacja części projektów była możliwa, a inne nie były niepotrzebnie hamowane przez nieadekwatne rozwiązania legislacyjne, zmiany prawne są konieczne. W KPO przewidziano około 40 zmian w różnych dziedzinach zorientowanych na przygotowanie i nowelizację aktów prawnych, dokumentów programowych, utworzenie instrumentów finansowych. W planach są m.in.: nowa ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, tworząca warunki dla stabilności otoczenia inwestycyjnego w gminach, ustawa o krajowym systemie cyberbezpieczeństwa czy ustawa wprowadzająca ulgę podatkową w zakresie wspierania automatyzacji/cyfryzacji oraz innowacyjności przedsiębiorstw.

A to zaledwie kilka przykładów. Sejm czeka okres intensywnej pracy.

Jakie są główne założenia planu Polski w kontekście odbudowy i przywracania odporności gospodarki na ewentualne kryzysy?

Wizja rozwoju naszego kraju, jaka leży u podstaw KPO, uwzględnia zarówno sprawy bieżące, jak i działania, które będą kształtować rozwój kraju w długiej perspektywie.

Najogólniej rzecz biorąc, głównym celem KPO, zgodnym z założeniami Recovery and Resilience Facility (RRF), jest odbudowa potencjału ekonomicznego kraju wytraconego podczas pandemii oraz zwiększenie jego odporności na kryzys. Kluczowymi aspektami tej nadchodzącej transformacji gospodarczej będą technologie cyfrowe i działania na rzecz stworzenia niskoemisyjnej gospodarki o obiegu zamkniętym.

Nie uda się tego osiągnąć bez wzmocnienia instytucjonalnego państwa. Pandemia pokazała, że to efektywne państwo jest gwarancją bezpieczeństwa i dobrobytu polskich obywateli.

Interwencje realizowane w ramach KPO będą stymulować trzy obszary funkcjonowania państwa: gospodarczy, społeczny i środowiskowy. Pozwoli to na odpowiedzialne i zrównoważone rozwijanie celów wyznaczonych już w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, a także w jej kontynuacji, czyli Polskim Nowym Ładzie, który zamierzamy przedstawić w najbliższym czasie.

Jakie projekty zyskają szansę na dofinansowanie?

Tak jak mówiłem już wcześniej, do KPO zostało już zgłoszonych 1200 propozycji projektów. Konkretnie decyzje są jeszcze przed nami.

Nie sposób omówić wszystkiego, dlatego w tym miejscu chciałbym podać kilka przykładów związanych z celami klimatycznymi UE. Jestem przekonany, że wsparcie dla programu Czyste Powietrze spowoduje radykalną poprawę jakości powietrza w naszym kraju i realnie zwiększy komfort życia Polaków.

Z kolei budowa morskich farm wiatrowych przyczyni się do silnego rozwoju całego sektora gospodarki, który nie tylko umożliwi nam realizację celów klimatycznych, ale przede wszystkim ma potencjał wygenerowania nawet 80 tys. nowych, w zdecydowanej mierze wysokojakościowych, miejsc pracy. Inwestycje w offshore to przykład działań, które integrują cele społecznego, gospodarczego i ekologicznego rozwoju.

Fundusz Sprawiedliwej Transformacji

W jakiej wysokości został ustalony budżet Funduszu Sprawiedliwej Transformacji (FST)? Ile przypada na poszczególne województwa, które są objęte FST?

Chciałbym podkreślić, że budżet FST nie został ustalony – on został przez Polskę wywalczony. Całość wynosi 17,5 mld euro, z czego aż 3,5 mld euro w cenach stałych z 2018 roku przypadnie właśnie nam. Oznacza to, że w cenach bieżących będzie to ok. 3,8 mld euro, a Polska będzie największym beneficjentem FST spośród wszystkich krajów członkowskich. Dodatkowo te środki zostaną powiększone o transfery dokonane przez Polskę z polityki spójności

w wysokości ponad 0,5 mld euro. Łącznie jako kraj w ramach FST będziemy dysponować kwotą ok. 4,4 mld euro w cenach bieżących. Zgodnie z założeniami Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju będziemy dążyć do tego, aby udział w tych środkach miał charakter zrównoważony, dostosowany do realnych potrzeb poszczególnych województw, choć oczywiście nie jest tajemnicą, że znaczna część tych pieniędzy trafi na Śląsk.

W jakiej perspektywie czasowej Polska zaplanowała korzystanie z FST?

Wykorzystamy te środki w okresie zgodnym z Wieloletnimi Ramami Finansowymi 2021–2027.

Jakie działania w kontekście społecznym przewidziano dla Polski w ramach FST?

Ostatecznie katalog możliwych działań wynikać będzie z rozporządzenia UE. Już teraz jednak można wyodrębnić dwie kategorie działań społecznych w ramach FST. Po pierwsze – wsparcie osób odchodzących z branży górniczej oraz ich rodzin. Paleta działań obejmuje tu zarówno pomoc w przekwalifikowaniu się, doradztwo zawodowe, jak i szkolenia, pomoc psychologiczną oraz innego typu działania aktywizujące. Po drugie – przedsięwzięcia o charakterze edukacyjnym. Zależy nam na dostosowaniu profilu nauczania do zmieniającego się regionalnego rynku pracy, a więc rozwój szkolnictwa dualnego i zawodowego, tworzenie kierunków zgodnych z oczekiwaniami pracodawców oraz trendami na rynku pracy. Powodzenie tych działań w dużej mierze zależy od samorządów poszczególnych województw, które przygotowują Terytorialne Plany Sprawiedliwej Transformacji (TPST). To właśnie TPST i zawarte w nich typy działań będą podstawą do ubiegania się o wsparcie w ramach FST.

Jakie są spodziewane korzyści?

Korzyści jest bardzo dużo, ale można je podzielić na dwa zasadnicze obszary. Stopniowe ograniczenie wydobycia węgla i rozwój bardziej ekologicznego miks energetycznego z jednej strony poprawi warunki życia mieszkańców regionów górniczych. Mam na myśli zarówno komfort życia, jak i kwestie zdrowotne. To będzie efekt zmiany środowiska pracy oraz działań podnoszących jakość powietrza. Z drugiej strony trzeba powiedzieć wprost o korzyści społeczno-gospodarczej. Liczymy na to, że dzięki zmianom uda nam się przestawić regionalne gospodarki na bardziej innowacyjne tory, co przełoży się na generowanie wartości dodanej, wzrost PKB, a w konsekwencji wzrost zamożności naszych obywateli. Nieodłączną częścią procesu transformacji jest również przyciąganie nowych inwestycji na Śląsk, takich jak chociażby ostatnie inwestycje koreańskiej SK Innovation czy włoskiego Fiata.

Choć brzmi to jak plan na przyszłość, część tych zmian już się rozpoczęła. W tej chwili na Śląsku jest więcej osób zatrudnionych w przemyśle motoryzacyjnym niż w górnictwie. To pokazuje, że nie będziemy mieli do czynienia z rewolucją, ale ewolucją. Chcemy w ten sposób uniknąć negatywnych doświadczeń z Wałbrzycha, gdzie w latach dziewięćdziesiątych ubiegłego stulecia zamknięto kopalnie, ale nie zaproponowano tamtejszym mieszkańcom czy pracownikom nic

w zamian, skutkiem czego obszar ten bardzo poważnie ucierpiał gospodarczo. Transformacja energetyczna będzie sprawiedliwa, a to oznacza również, że kolejne działania będą dyskutowane i ustalane z pracownikami sektora wydobywczego, pracodawcami, samorządami lokalnymi oraz mieszkańcami.

Krajowe programy operacyjne

Jakie zasadnicze zmiany pojawią się w krajowych programach operacyjnych?

Będziemy w dużym stopniu dalej rozwijać tę filozofię działania, która obowiązywała w kończącej się perspektywie finansowej 2014–2020. Skupimy się na kontynuacji oraz udoskonaleniu programów krajowych i regionalnych – jak choćby Programu dla Polski Wschodniej. Trzeba tu jednak wspomnieć o zasadniczym novum, a mianowicie o tym, że obejmie on również część województwa mazowieckiego (poza Warszawą i dziewięcioma ościennymi powiatami). Nie byłoby to możliwe, gdybyśmy nie wynegocjowali dodatkowych środków dla regionów Polski Wschodniej w wysokości 677 mln euro podczas negocjacji budżetowych w lipcu 2020 roku. Kolejną zmianą jest objęcie specjalnym finansowaniem programu na rzecz pomocy żywieniowej. Zostanie na to przeznaczone przynajmniej 3 proc. środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus dla Polski.

fot. depositphotos

Perspektywa finansowa na lata 2021–2027

PROGRAMY KRAJOWE

infrastruktura i środowisko
cyfryzacja
nowoczesna gospodarka
sprawy społeczne
pomoc techniczna
Polska Wschodnia
pomoc żywnościowa
sprawiedliwa transformacja
sektor rybołówstwa i akwakultury

PROGRAMY REGIONALNE

16 programów regionalnych
zarządzanych
przez urzędy marszałkowskie

Polska nie ma najprostszego systemu przyznawania wsparcia w Europie. Co zmieni się w obecnej perspektywie m.in. w krajowych programach operacyjnych?

System przyznawania Funduszy Europejskich wynika z prawodawstwa unijnego. Rozporządzenia unijne nakładają obowiązki zarówno na instytucje przyznające środki finansowe, jak i te, które z nich korzystają. Zależy nam na uproszczeniu procedur. Bardzo o to zabiegaliśmy podczas negocjacji budżetowych oraz pakietu legislacyjnego. Należy jednak podkreślić, że Fundusze Europejskie to pieniądze publiczne. Składają się na nie wszystkie państwa członkowskie – w tym Polska. Dlatego kluczowe jest to, by były one wykorzystywane w sposób transparentny oraz zgodny z przepisami.

Ile krajowych programów operacyjnych przewidziano dla nowej perspektywy i jakie to będą programy?

W ramach Umowy Partnerstwa w perspektywie finansowej na lata 2021–2027 przewidujemy realizację dziewięciu programów na poziomie krajowym. Będzie to kontynuacja sześciu programów w obszarach: infrastruktury i środowiska, cyfryzacji, nowoczesnej gospodarki, spraw społecznych, pomocy technicznej i Polski Wschodniej. Ponadto realizowany będzie wspomniany program odnoszący się do pomocy żywnościowej i – co bardzo ważne – program dotyczący sprawiedliwej transformacji. Umowa Partnerstwa

obejmie również następcę programu finansowanego z Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego.

Jednocześnie przewidujemy realizację szesnastu programów na poziomie regionalnym, zarządzanych przez poszczególne urzędy marszałkowskie. Podsumowując, łącznie będzie to dwadzieścia pięć programów, w tym dziewięć krajowych i szesnaście regionalnych.

Czy pierwsze konkursy zostaną ogłoszone już w 2021 roku?

W połowie roku Umowa Partnerstwa, przyjęta przez Radę Ministrów, trafi do negocjacji z Komisją Europejską. W Ministerstwie Funduszy i Polityki Regionalnej oraz w urzędach marszałkowskich trwają prace nad dokumentami programowymi. Naturalnie, im szybciej uda się uzyskać zgodę na realizację programów, tym lepiej, choć akurat alokacja funduszy dla Polski przebiegała w ostatnich latach bez problemu, za co szczególnie dziękuję ministrom Jerzemu Kwiecińskiemu, Małgorzacie Jarosińskiej-Jedynak i Tadeuszowi Kościńskiemu. Jestem spokojny o to, że każde euro, które trafi do Polski, zostanie dobrze zainwestowane i przyniesie Polakom same korzyści. A kiedy ruszą pierwsze konkursy? Planujemy, że będzie to przełom bieżącego oraz przyszłego roku.

Pytania opracowała

AGNIESZKA SOBASZEK-GOŁASZEWSKA
Centralny Punkt Informacyjny FE
w Warszawie

Umowa Partnerstwa na lata 2021–2027

Do konsultacji trafił najważniejszy dokument, w którym określono przydział środków z Funduszy Europejskich dla Polski w kolejnej perspektywie finansowej. Prace nad projektem Umowy Partnerstwa stanowią ostatni etap działań poprzedzających uruchomienie programów unijnych na lata 2021–2027. Na ten moment czekają przedsiębiorstwa, samorządy, instytucje badawcze oraz obywatele. Wszyscy zadają sobie pytanie: na jakie projekty będzie można uzyskać dofinansowanie?

W Umowie Partnerstwa na lata 2021–2027 zostanie ustalony sposób realizacji najbliższej unijnej perspektywy finansowej w Polsce. Określać będzie uwarunkowania, cele i kierunki wykorzystania Funduszy Europejskich. W artykule opisano główne założenia konsultowanego od stycznia bieżącego roku projektu Umowy Partnerstwa.

Pełna wersja projektu Umowy Partnerstwa na lata 2021–2027 jest dostępna na stronie: <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/fundusze-na-lata-2021-2027/konsultacje-up/o-funduszach/>.

Polska nadal goni kraje lepiej rozwinięte

W nowej perspektywie nasz kraj wciąż będzie się znajdować w grupie państw słabiej rozwiniętych, gdyż aż czternaście regionów w Polsce (podział według NUTS-2) charakteryzuje PKB niższe niż 75 proc. średniej UE-27, a tylko dwa regiony (Wielkopolska i Dolnośląskie) osiągnęły PKB, które mieści się pomiędzy 75 proc. a 100 proc. średniej UE-27 i jeden region (warszawski stołeczny – wydzielony od 1 stycznia 2018 roku) jest lepiej rozwinięty, z PKB wyższym niż średnia UE-27. W związku z tym faktem wciąż będziemy mogli liczyć na wyższy poziom unijnego dofinansowania. Dla czternastu regionów wyniesie on 85 proc., dla dwóch – 70 proc., a region warszawski stołeczny otrzyma wsparcie w wysokości 50 proc.

Najważniejsze w najbliższych latach

Projekt umowy określa sześć celów polityki spójności na kolejne 7 lat.

Pierwszy – **„Bardziej inteligentna Europa”** (alokacja w wysokości 11 784 mln euro) przewiduje m.in. inwestycje w badania i rozwój

w przedsiębiorstwach, ich współpracę z sektorem badawczym, cyfryzację (firm oraz sektora publicznego), wsparcie inwestycji w sektorze MŚP oraz rozwój kompetencji i umiejętności pracowników przedsiębiorstw.

Drugi cel (alokacja w wysokości 20 536 mln euro) to **„Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa”**. Ma służyć obniżeniu emisyjności polskiej gospodarki oraz adaptacji do zmian klimatu. Na wsparcie będą mogły liczyć projekty związane m.in. z: poprawą efektywności energetycznej (termomodernizacje, wymiany źródeł ciepła), produkcją energii z OZE, ochroną przed suszą i powodzią, gospodarką odpadami i efektywnym wykorzystaniem zasobów oraz transportem niskoemisyjnym.

Trzeci cel, czyli **„Lepiej połączona Europa”** (alokacja w wysokości 17 558 mln euro), ma wspierać cyfrową transformację oraz zapewnić efektywny i niskoemisyjny system transportowy. Promowane będą projekty związane z rozwojem zrównoważonej sieci transportowej (w tym np. bezpieczeństwem transportu oraz ulepszeniem transportu publicznego). Nadal wspierane też będą sieci szerokopasmowego internetu.

Budowanie gospodarki opartej na wiedzy o silniejszym wymiarze społecznym to istota celu czwartego – **„Europa o silniejszym wymiarze społecznym”** (alokacja w wysokości 14 768 mln euro). Na dofinansowanie mogą liczyć instytucje rynku pracy w zakresie działań na rzecz zatrudniania bezrobotnych, wyrównywania szans kobiet i mężczyzn oraz stymulowania rozwoju przedsiębiorczości. Zyska też edukacja poprzez poprawę jakości kształcenia, wspieranie uczniów i studentów z niepełnosprawnościami oraz rozwój kształcenia dorosłych. W tym celu przewidziano także wsparcie na rzecz kultury i turystyki, tak bardzo dotkniętej w ostatnim roku pandemią koronawirusa Sars-CoV-2. Promowane będą projekty

fot. depositphotos

związane z: dostępnością oferty kulturalnej i turystycznej, wykorzystaniem zasobów kultury i turystyki, modernizacją obiektów dziedzictwa kulturowego oraz poprawianiem efektywności działania instytucji kultury. Dofinansowanie w ramach czwartego celu polityki będzie również przeznaczone na rzecz integracji społecznej i ochrony zdrowia.

Piąty cel polityki to **„Europa bliżej obywateli”** (alokacja w wysokości 4749 mln euro). Przede wszystkim postawiono w nim na wzmocnienie współpracy na poziomie regionalnym i lokalnym, ukierunkowanej na rozwiązywanie problemów społeczno-gospodarczych. Promowane będą wszelkie projekty związane z powiązaniem funkcjonalnymi obszarów wiejskich z miastami oraz wspierające strategie służące zmianom strukturalnym obszarów. W tym obszarze tematycznym o dofinansowanie będą mogli ubiegać się przede wszystkim samorządy. W tym celu przewidziano Zintegrowane Inwestycje Terytorialne, Rozwój Lokalny Wspierany przez Społeczność oraz inne Instrumenty Terytorialne.

Ostatni cel polityki to **„Umożliwienie regionom i obywatelom łagodzenia społecznych, gospodarczych i środowiskowych skutków transformacji w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu”** (alokacja w wysokości 4234 mln euro). Przewiduje on wsparcie dla inicjatyw na rzecz przywrócenia do użyteczności terenów przemysłowych i pogórnictwa, podniesienia i przekwalifikowania osób tracących pracę w związku z transformacją, a ponadto inwestycji w transport, edukację, usługi publiczne, gospodarkę o obiegu zamkniętym, działania sprzyjające poprawie jakości powietrza, zieloną energię oraz nowe technologie.

Wsparcie dla poszczególnych regionów

Powyższe cele będą realizowane w programach krajowych, niewiele różniących się od tych, które znamy z poprzedniej perspektywy. Sporą zmianą jest jedynie Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji. W naszym kraju skorzysta z niego przede wszystkim województwo śląskie, które otrzyma ponad 2 mld euro; 556 mln euro trafi również do województwa dolnośląskiego, 344 mln euro do województwa łódzkiego, 247 mln euro do Małopolski, 387 mln euro do Wielkopolski oraz 248 mln euro do województwa lubelskiego. W sumie w ramach Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji do Polski ma trafić ponad 4,4 mld euro.

Dodatkowe unijne wsparcie otrzymają również województwa Polski Wschodniej, gdzie poza środkami dostępnymi w Regionalnych Programach Operacyjnych (RPO) możliwe będzie otrzymanie dofinansowania w wysokości 2,5 mld zł z programu dedykowanego temu makroregionowi naszego kraju.

Pomiędzy poszczególne RPO (szesnaście województw oraz region warszawski stołeczny) zostanie podzielonych ogółem ponad 28,4 mld euro.

Do Polski trafi również wsparcie finansowe w wysokości ponad 57,3 mld euro w ramach Instrumentu na Rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności.

Podobnie jak w poprzedniej perspektywie finansowej, środki pomocowe trafią do projektodawców zarówno w formie bezzwrotnych dotacji, jak i pomocy zwrotnej.

Powyższe informacje pozwalają z optymizmem patrzeć w przyszłość i dają nadzieję na dalszy rozwój naszego kraju oraz zmniejszanie się dysproporcji pomiędzy poszczególnymi regionami.

DOMINIK KRZYSZTOFOWICZ

Zarządzanie kryzysem w projektach UE

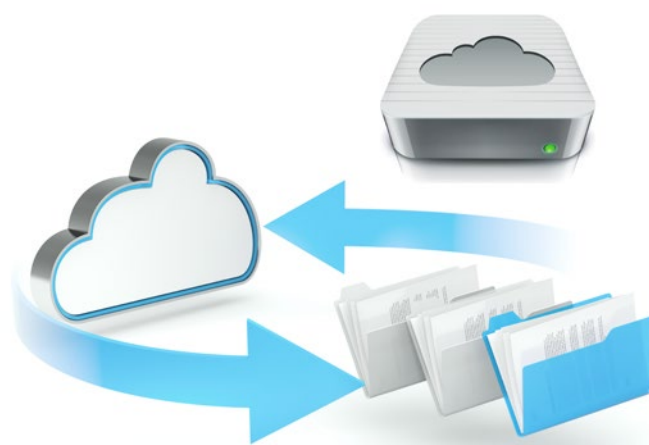
rys. depositphotos

Do czasu pojawienia się pandemii koronawirusa, praca zdalna w praktyce nie istniała przy realizacji zadań wynikających z harmonogramu rzeczowo-finansowego projektów międzynarodowych. Wszelkie działania wymagające współpracy partnerskiej wykonywane były zgodnie z planem pracy ustalonym jeszcze we wniosku o dofinansowanie, w uzgodnionych miejscach, zazwyczaj w siedzibie wybranej instytucji uczestniczącej w pracach konsorcjum projektowego. Epidemia Covid-19 skutecznie i na długo zmieniła formę realizacji zadań projektowych nie tylko w przypadku przedsięwzięć już rozpoczętych, ale także tych dopiero planowanych, opisanych we wnioskach, podlegających ocenie ekspertów. Zespoły projektowe, wdrażające działania w międzynarodowych konsorcjach, niemal z dnia na dzień musiały wypracować nowe zasady współpracy i kontaktu – bez możliwości wyjazdów zagranicznych i wykonywania zadań w konkretnych miejscach, często w różnych częściach Europy czy świata.

Oszczędność czasu i funduszy projektowych oraz bezpieczeństwo pracowników

Dosyć szybko okazało się, że w projektach międzynarodowych praca zdalna, choć początkowo wymagająca od zespołu dostosowania się do nowej sytuacji, na przykład poprzez konieczność wyboru najbardziej efektywnej platformy komunikacyjnej zapewniającej ochronę danych i jednocześnie archiwizację przekazywanych informacji, ma wiele pozytywnych aspektów, które zwiększają efektywność przedsięwzięcia. Przede wszystkim istotna jest oszczędność czasu. Przed pandemią członkowie zespołów

projektowych często podróżowali, zarówno na spotkania konsorcjów, jak i warsztaty czy międzynarodowe konferencje. Praca zdalna nie tylko umożliwiła szybki oraz bezpieczny kontakt pomiędzy partnerami projektu, ale także pozwoliła zaoszczędzić w budżecie środki na podróże służbowe oraz diety. Powstałe w tej sytuacji zasoby można było przeznaczyć – za zgodą koordynatora i oficera projektu – na sfinansowanie kosztów dostępu do innowacyjnej platformy komunikacyjnej zapewniającej wysoką jakość połączeń internetowych, a także na usługi archiwizacji oraz bezpiecznego transferu dużej liczby danych. Pozwoliło to na zakupienie sprzętu komputerowego.

rys. depositphotos

Jednym z rozwiązań zapewniających efektywną pracę zdalną jest wykorzystanie specjalnie dedykowanych dysków na konkretnych platformach, do których dostęp mają osoby realizujące konkretne działania w ramach określonego harmonogramu projektowego.

Dyski zapewniają możliwość równoczesnego korzystania z danych przez wielu konsorcjantów, pozwalając sprawnie realizować działania projektowe. Praca zdalna w wielu przypadkach ułatwia kontakty i wykonywanie zadań, ale nie zastąpi ona, choć doskonale dziś ją uzupełnia, tradycyjnej formy prowadzenia dokumentacji projektowej.

Są instytucje, które w trosce o bezpieczeństwo pracowników w czasie pandemii, a także by ułatwić pracę zdalną zainwestowały w stworzenie elektronicznego obiegu dokumentów oraz zapewnienie osobom odpowiedzialnym za realizację projektów właściwych pełnomocnictw wraz z podpisami elektronicznymi.

Praca zdalna, wsparta udogodnieniami wynikającymi z elektronicznego obiegu dokumentów, w istotny sposób zwiększa bezpieczeństwo i pozwala pracownikom wykonywać wiele obowiązków poza siedzibą firmy. Dokumenty, nad którymi pracowano w czasie pandemii, po powrocie do pracy stacjonarnej trafią do właściwych segregatorów i w razie kontroli lub audytu będą dostępne także po zakończeniu realizacji projektu, w czasie tzw. okresów referencyjnych (w zależności od programu).

Najbardziej polecany w sytuacji kryzysowej – model hybrydowy pracy projektowej

Dla zapewnienia większej efektywności międzynarodowego projektu, praca zdalna – choć w obecnym czasie dająca pracownikom poczucie większego bezpieczeństwa – powinna być stosowana w modelu mieszanym. Przede wszystkim istotna jest możliwość archiwizowania dokumentacji projektowej przez kolejnych pracowników, pełniących dyżury w systemie zmianowym. W praktyce model hybrydowy, łączący pracę zdalną ze stacjonarną, powinien być realizowany w niepełnym składzie zespołu. Instytucja wdrażająca projekt, w trosce o maksymalne bezpieczeństwo zdrowotne może dzielić pracowników na odrębne zespoły, które współpracują ze sobą jedynie zdalnie, za pośrednictwem platform komunikacyjnych, natomiast nie spotykają się stacjonarnie w miejscu pracy. Zaletą takiego rozwiązania jest ograniczenie przenoszenia zakażenia – jeżeli pojawi się w jednym z zespołów – i zapewnienie ciągłości pracy w projekcie (bo drugi zespół w sposób płynny przejmie zadania zespołu pierwszego).

Praca zdalna doskonale sprawdza się w przypadku wdrożenia projektów edukacyjnych, służących podwyższaniu kwalifikacji konkretnych grup beneficjentów poprzez udział w warsztatach, szkoleniach i konferencjach – działania projektowe można bowiem wykonywać w formule online.

Praca zdalna w projektach międzynarodowych w czasie pandemii stanowi konieczność, ale jest również uzupełnieniem dotychczasowej praktyki z realizacji przedsięwzięć w konsorcjach z udziałem zagranicznych instytucji czy firm.

Praca zdalna w projektach międzynarodowych, łączących zagadnienia edukacyjne z badawczymi, jest wyzwaniem, na przykład ze względu na konieczność prowadzenia badań w laboratoriach. Doskonałym rozwiązaniem w tych okolicznościach może być realizacja badań w trybie hybrydowym, gdy zespół projektowy z konkretnej instytucji, w danym kraju, za pośrednictwem wybranej platformy komunikacyjnej, w czasie rzeczywistym transmituje prowadzone działania. Zespoły z innych państw oceniają na bieżąco postęp prac, analizując jednocześnie otrzymywane dane pod kątem konkretnych parametrów.

fot. depositphotos

Problem pojawia się w projektach zakładających mobilności międzynarodowe, bo nie można ich realizować online. W przypadku takich przedsięwzięć można i należy podejmować zdalnie prace polegające na przygotowaniu logistycznym planowanych wizyt studyjnych, a także wymianie doświadczeń oraz organizacji wspólnych seminariów online. Wydarzenia, takie jak towarzyszące

mobilnościom konferencje czy seminaria, planowane jako stacjonarne, mogą zostać przeprowadzone w formule online. Istotne jest jednak, aby powiadomić oficera projektu o zmianie sposobu realizacji przedsięwzięcia z powodu zaistnienia sytuacji nadzwyczajnej. Należy uzyskać zgodę w tym zakresie, o ile jest ona konieczna, zgodnie z wytycznymi danego konkursu.

Jak się komunikować, by nie stracić tego, co najważniejsze

Komunikacja kryzysowa, zwłaszcza w sytuacjach nieprzewidzianych, takich jak pandemia, jest kluczowa dla osiągnięcia celów i rezultatów projektu. Na etapie przygotowywania wniosku o dofinansowanie wielu aplikujących ma plan awaryjny na wypadek wystąpienia zdarzeń niepożądanych, na przykład przewidując konieczność szybkiego znalezienia zastępstwa za długotrwale nieobecnego szefa jednej z grup roboczych lub rezygnację jednego z partnerów instytucjonalnych i przejęcie jego zobowiązań przez pozostałych członków konsorcjum projektowego. Nie było jednak dotąd sytuacji, która niemal z dnia na dzień i na nieokreślony bliżej czas, zmusiła zespoły projektowe do przeorganizowania większości działań. Muszą one pracować zdalnie lub hybrydowo, co może spowodować problemy komunikacyjne, a nawet konflikty. Nie jest łatwo, gdy osoba, przyzwyczajona do pracy samodzielnej, kreatywnej, musi nagle sprawozdawać postęp prac projektowych podczas spotkań online, co dla niej jest dodatkowym stresem. Długotrwały stres, odczuwalny przez jedną lub kilka osób, może z czasem – jeżeli sytuacja kryzysowa przedłuży się – przerodzić się w konflikt, w który zaangażowany zostanie cały personel projektu, opowiadający się za jedną lub drugą stroną sporu.

Aby nie dopuścić do eskalacji problemu komunikacyjnego w zespole, warto podjąć działania zapobiegawcze i opisać je w formie krótkiej procedury. Zostaną w niej przedstawione zagadnienia związane z zapewnieniem tzw. dobrostanu zespołu projektowego podczas długotrwałych sytuacji kryzysowych.

Chodzi o to, by usprawnić komunikację, a jednocześnie w porę zaobserwować ewentualne sytuacje konfliktowe, które mogą „przełożyć się” bezpośrednio na realizację zadań w projekcie. Menedżer projektu, odpowiedzialny za kwestie administracyjne (a w tym za wsparcie koordynatora w realizacji zadań merytorycznych),

powinien opracować stosowny dokument w porozumieniu ze wszystkimi członkami zespołu projektowego. Istotna jest właściwa analiza potencjalnych problemów, które mogą wystąpić w czasie realizacji przedsięwzięcia w sytuacji kryzysowej, głównie tych związanych z właściwą i efektywną komunikacją.

Podręcznik jakości wskazuje właściwy kierunek realizacji projektu

Jednym z dokumentów dotyczących kluczowych kwestii związanych z zarządzaniem, ryzykiem oraz celami projektu, jest *Podręcznik jakości* (ang. Quality Handbook). Opracowuje się go na podstawie zapisów umowy o dofinansowanie, umowy konsorcjum, wniosku o dofinansowanie oraz załączników wraz z wytycznymi. To właśnie w tym dokumencie powinny znaleźć się zagadnienia związane z radykalną zmianą sposobu realizacji merytorycznej projektu, dotyczące wprowadzenia ze względu na wystąpienie tzw. siły wyższej pracy zdalnej lub hybrydowej.

Podręcznik jakości to spis procedur, które zespół projektowy powinien wdrożyć w sytuacji kryzysowej, a także na potrzeby sprawozdawczości rezultatów przedsięwzięcia. Nie wszystkie jego zapisy muszą znaleźć odzwierciedlenie w dokumentacji projektowej – liczy się inwencja koordynatora projektu, który ma prawo na przykład stworzyć zasady raportowania pod warunkiem, że nie pozostają one w sprzeczności ze szczegółowymi wytycznymi oraz umową o dofinansowanie i jej załącznikami.

WAŻNE!

Istotnym elementem *Podręcznika jakości* jest opis oraz prezentacja w formie graficznej składu zespołu projektowego wraz z zależnościami pomiędzy członkami gremiów odpowiedzialnych za nadzorowanie postępu prac oraz merytoryczny zakres projektu (na przykład między Komitetem Sterującym a Zespołem Ekspertów). Konieczne jest także przedstawienie działań, jakie należy podjąć w przypadku wystąpienia sytuacji nadzwyczajnych, które mogą skutkować opóźnieniem w realizacji przedsięwzięcia lub brakiem możliwości wykonania zaplanowanych zadań (na przykład przeprowadzenia wizyt studyjnych). Wtedy można rozważyć zastąpienie takich wizyt konferencją lub warsztatami online, pod warunkiem uzyskania zgody oficera projektu oraz wszystkich konsorcjantów, na przykład

w oparciu o rekomendację Komitetu Sterującego lub Zespołu Ekspertów.

Znaczenie komunikacji w zarządzaniu projektem

Podręcznik jakości powinien uwzględniać wagę właściwej i stałej komunikacji pomiędzy partnerami projektu, jak również opisywać poszczególne formy kontaktu przyjęte w ramach konsorcjum. Do najbardziej efektywnych form komunikacji należą spotkania online z wykorzystaniem konkretnych platform internetowych, a także korespondencja mailowa.

WAŻNE! Po każdym spotkaniu online konieczne jest przygotowanie krótkiej notatki, dotyczącej podjętych ustaleń oraz zadań przyjętych do realizacji przez każdego z partnerów. Najbardziej efektywną formą takiej notatki są tzw. minutki, przygotowane według schematu, zaprezentowanego w *Podręczniku jakości* i uwzględniającego precyzyjne terminy wykonania przydzielonych partnerom zadań.

Podręcznik jakości nie może zastąpić dokumentacji projektowej, ale jest jej doskonałym uzupełnieniem, gdyż zawiera doprecyzowanie

konkretnych kwestii, istotnych z punktu widzenia koordynatora, który jest odpowiedzialny za efektywne wdrażanie zaplanowanych działań projektowych. W toku realizacji przedsięwzięcia dokument ten – w odróżnieniu od dokumentacji projektowej – może być uzupełniany o kolejne kwestie, istotne dla prawidłowego wykonania zadań. Co istotne – zmiany lub uzupełnienia mogą proponować wszyscy członkowie zespołu projektowego, a opracowuje je wyznaczona przez koordynatora osoba, która – po zakończeniu pracy – przedstawia efekty członkom konsorcjum. Informacje o dokonanych zmianach, uzupełnieniach oraz dane kontaktowe do osoby, która pracowała nad dokumentem, zamieszcza się na drugiej stronie podręcznika wraz z datą dokonania poprawek.

***Podręcznik jakości* jako jeden z rezultatów realizacji projektu (tzw. deliverable)**

Opracowanie *Podręcznika jakości* nie jest konieczne, ale jednak pozytywnie postrzegane przez ekspertów oceniających wnioski o dofinansowanie. Informacja o planie utworzenia takiego dokumentu powinna być wpisana do wniosku. Dobrze jest również wyznaczyć termin stworzenia pierwszej wersji, która podczas wdrażania projektu będzie sukcesywnie modyfikowana w miarę zaistnienia takiej potrzeby.

MAGDALENA POKRZYCKA-WALCZAK

Srebrna gospodarka w Europie

Obecnie mediana wieku w Europie wynosi 42,5 roku i jest dwukrotnie większa niż w Afryce – podano w zielonej księdze w sprawie starzenia się. Dokument zawiera informacje oraz wskazówki na temat tego, jak w pełni wykorzystać potencjał osób starszych.

Zielona księga to dokument służący konsultacjom społecznym prowadzonym na poziomie unijnym pomiędzy Komisją Europejską a państwami członkowskimi, instytucjami i organizacjami oraz obywatelami tych państw. Często następstwem uwag zawartych w zielonej księdze jest powstanie **białej księgi**, która stanowi raport zawierający skonkretyzowane koncepcje i propozycje prawne regulowania kwestii poruszanych w zielonej księdze.

Zieloną księgę opublikowano pod koniec stycznia 2020 roku. Dokument odnosi się nie tylko do kwestii starzenia się państw Unii Europejskiej, ale również opisano w nim wiele związanych z tym procesem zagrożeń oraz wyzwań. Oczywistym przykładem jest w tym przypadku obciążenie systemów emerytalnych, ale są też takie skutki, których nie dostrzegamy na pierwszy rzut oka, jak chociażby ograniczenie dostępu do edukacji dla dzieci i młodzieży na terenach wiejskich. „Dostęp do wysokiej jakości kształcenia i szkolenia nie może być traktowany jako coś oczywistego, zwłaszcza w regionach słabo zaludnionych, gdzie ludzie mogą być zmuszeni do pokonywania dużych odległości do odpowiednich placówek. Połączenie niskiego wskaźnika urodzeń i emigracji młodych

ludzi może zmniejszyć zapotrzebowanie na edukację szkolną w regionach wiejskich i oddalonych. Może to prowadzić do błędnego koła: liczba dzieci może spaść do tak niskiego poziomu, że trudno jest uzasadnić utrzymywanie szkoły. To z kolei sprawia, że przeprowadzka lub pozostanie w takim regionie, jest mniej atrakcyjne dla rodzin z dziećmi” – czytamy w raporcie.

Obecnie co piąty młody człowiek w Europie ma problem z podstawowymi umiejętnościami poruszania się po cyfrowym świecie. Jest to szczególnie widoczne wśród uczniów ze środowisk defaworyzowanych, którzy o wiele częściej osiągają gorsze wyniki w nauce. Ta okoliczność rzutuje również na ich dalszy rozwój, ponieważ takie osoby w późniejszym życiu rzadziej podejmują inne aktywności na polu naukowym.

W dokumencie zwrócono uwagę na konieczność zwiększenia liczby pracowników na rynku pracy, a jako jedną z przeszkód w osiągnięciu tego celu wskazuje dyskryminację migrantów i osób niepełnosprawnych. Jako potencjalne rozwiązania podano umożliwienie pracy, która jest zgodna

z kompetencjami i umiejętnościami migrantów. Pozytywnie wpłynęłoby to na ich integrację społeczną w państwach, do których przyjeżdżają, zmniejszenie nierówności społecznych i wzrost gospodarczy poszczególnych krajów. Ważne jest też dostosowanie miejsc pracy do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Kolejna istotna kwestia to równość kobiet i mężczyzn na rynku pracy. Według danych Eurostatu wskaźnik zatrudnienia w Unii Europejskiej kobiet w wieku 20–64 lat pozostaje o 11,7 punktów procentowych niższy niż w przypadku mężczyzn. Mimo że więcej kobiet niż mężczyzn zdobywa wykształcenie wyższe, to właśnie one o wiele częściej pracują w niepełnym wymiarze godzin, co w przyszłości skutkuje też niższymi świadczeniami emerytalnymi dla nich i wyższym ubóstwem wśród kobiet przebywających na emeryturze. Emerytury kobiet w Unii Europejskiej są średnio o 29,5 proc. niższe niż emerytury mężczyzn, przy czym zgodnie z unijnymi statystykami żyją one dłużej o około 5,5 roku.

„Z najnowszych danych wynika, że 5,4 proc. kobiet (i 2,2 proc. mężczyzn) w wieku 18–64 lat ograniczyło swój czas pracy lub zrobiło przerwę w pracy dłuższą niż miesiąc, aby opiekować się chorymi i/lub starszymi niepełnosprawnymi krewnymi. Lepszy dostęp do wysokiej jakości opieki nad dziećmi, formalnej opieki długoterminowej i wsparcia dla opiekunów nieformalnych nie tylko pomogłyby w zaspokojeniu rosnących potrzeb osób starszych, ale także umożliwiłyby większej liczbie pracowników – w szczególności kobiet – wejście na rynek pracy i pozostanie na nim” – podano w raporcie Komisji Europejskiej.

W związku z malejącą liczbą osób w wieku produktywnym na rynku pracy wymagana jest zmiana podejścia względem starszych pracowników, których przybywa i będzie przybywało w kolejnych dekadach. Aktualnie preferuje się zatrudnianie osób młodych. Pracownicy po 50. roku życia są zagrożeni długotrwałym bezrobociem, brakiem dostępu do szkoleń czy trudnościami ze zmianą pracy. „Pomimo niedawnych wzrostów stopa zatrudnienia starszych pracowników w UE pozostaje niższa od średniej. Tylko 59,1 proc. osób w wieku 55–64 lat było zatrudnionych w 2019 roku w porównaniu z 73,1 proc. wszystkich osób w wieku 20–64 lat” – czytamy w zielonej księdze.

Postępujące starzenie się społeczeństwa to również nowy trend na rynku, związany ze „srebrną

gospodarką”, czyli systemem wytwarzania oraz dystrybucji dóbr i usług nakierowanych na potrzeby seniorów. Komisja Europejska prognozuje, że sektor ten osiągnie poziom nawet 5,7 bln euro już w 2025 roku.

Jednym z największych wyzwań stojących przed państwami członkowskimi, jest zaproponowanie swoim obywatelom sprawiedliwych i stabilnych systemów emerytalnych, które zapewnią osobom starszym godne życie oraz będą zapobiegać ich wykluczeniu z życia społecznego. Jedynym rozsądnym rozwiązaniem przy nieuniknionym wzroście liczby osób starszych jest wydłużenie lat ich pracy i zwiększenie aktywności seniorów.

„Systemy emerytalne mogłyby wspierać dłuższe życie zawodowe poprzez automatyczne dostosowywanie wieku emerytalnego lub wymagań zawodowych, współczynników naliczania stopy akumulacji lub świadczeń w celu odzwierciedlenia dłuższej średniej długości życia. Ograniczenie wcześniejszego przechodzenia na emeryturę do obiektywnie uzasadnionych przypadków, ustanowienie ogólnego prawa do pracy po osiągnięciu wieku emerytalnego i elastycznych systemów emerytalnych może pomóc uczynić systemy emerytalne zarówno odpowiednimi, jak i trwałymi” – podano w raporcie.

fol. depositphotos

Konsultacje społeczne nad treścią zielonej księgi potrwać 12 tygodni od momentu publikacji, tj. od 27 stycznia do 21 kwietnia 2021 roku. Uwagi można zgłaszać poprzez formularz elektroniczny dostępny na stronie: <https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12722-Green-Paper-on-Ageing>

ELENI KRYŃSKA

Gdzie sztuka łączy się z techniką

„Musimy zmienić nasze podejście do przyrody, produkcji i konsumpcji, do tego jak mieszkamy i pracujemy, co jemy i jak ogrzewamy nasze budynki, jak podróżujemy i transportujemy towary” – stwierdziła we wrześniu 2020 roku Ursula von der Leyen, przewodnicząca Komisji Europejskiej.

Jak zapowiedziała w swoim wystąpieniu podczas sesji plenarnej Parlamentu Europejskiego, w ramach NextGenerationEU – Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (RRF) o wartości 672,5 mld euro, ma powstać nowy europejski Bauhaus.

„Nowy europejski Bauhaus to twórcza inicjatywa, która znosi granice między nauką i technologią, sztuką, kulturą i integracją społeczną, aby pozwolić projektantom znaleźć rozwiązania codziennych problemów” – wyjaśniła Ursula von der Leyen.

Chcę, aby dzięki NextGenerationEU rozpoczęła się w Europie fala renowacji i Unia stała się liderem w gospodarce o obiegu zamkniętym. Ten projekt nie dotyczy jednak tylko środowiska i gospodarki: to musi być nowy projekt kulturowy dla Europy. Każdy ruch ma swój odrębny styl. Nasza systemowa zmiana również musi mieć własną estetykę, by styl odpowiadał zrównoważonemu rozwojowi. **Dlatego właśnie założymy nowy europejski Bauhaus** – miejsce twórczej współpracy architektów, artystów, studentów, inżynierów i projektantów, którzy pomogą nam to osiągnąć – stwierdziła Ursula von der Leyen w orędziu o stanie Unii.

Nazwa zapowiedzianego ruchu nawiązuje do uczelni artystyczno-rzemieślniczej, założonej przez architekta Waltera Gropiusa, powstałej w I poł. XX wieku. Jej pierwszą siedzibą był Weimar. Główne założenie uczelni stanowiło połączenie sztuki i projektowania przemysłowego. W myśl zasad tam panujących rzemieślnik miał być równocześnie artystą. Wypracowany przez wykładowców oraz studentów styl wywarł ogromny wpływ na architekturę i wzornictwo.

Nowy europejski Bauhaus ma wspomagać założenia Europejskiego Zielonego Ładu

Kształtowanie zachowań społecznych i sposobu myślenia ma wspierać ochronę środowiska naturalnego. Projekt ukierunkowany jest na inkluzywne podejście zarówno do projektowania, ekologii, estetyki, jak i zrównoważonego rozwoju. Daje możliwość połączenia sił naukowców, projektantów, architektów, inżynierów oraz przedsiębiorców, a zatem każdego, kto ma pomysł

fot. depositphotos

na kreatywne połączenie świata nauki, kultury i sztuki. Przyczyni się to do stworzenia nowej jakości życia, znalezienia rozwiązania najbardziej palących problemów i wyzwań, z jakimi mierzy się współczesny świat.

Fazy tworzenia nowego ruchu

Tworzenie ruchu obejmuje trzy etapy:

- fazę projektową,
- fazę realizacji,
- fazę rozpowszechniania.

Niektóre czynności w ramach wdrażania inicjatywy będą odbywały się równolegle.

Faza projektowa, która rozpoczęła się w styczniu bieżącego roku, zakłada nie tylko stworzenie platformy wymiany nowych inicjatyw oraz myśli, ale też przyjrzenie się pomysłom, które pojawiły się w przestrzeni publicznej do tej pory. To czas na ich ocenę, konkretyzację i zmaterializowanie dobrych idei. Na tym etapie każdy zainteresowany może wносить swoje propozycje lub uwagi. Z najbardziej zaangażowanymi osobami zostanie przeprowadzona seria pogłębionych wywiadów na temat ich inicjatyw. Następnie odbędzie się spotkanie na wysokim szczeblu, przy „okrągłym stole”, którego celem będzie realizacja nowego europejskiego Bauhausu. Komisja Europejska planuje nagrodzić najbardziej inspirujące koncepcje. Wiosną tego roku zostanie uruchomiona pierwsza edycja konkursu z nagrodami, która zakończy się latem, wraz z fazą projektowania. Swoje pomysły i uwagi można opisywać na stronie internetowej projektu: europa.eu/new-european-bauhaus.

Faza realizacji ma polegać na wdrożeniu pięciu pilotażowych projektów. Będą one monitorowane dzięki „wspólnocie praktyk”, która pozwoli dzielić się doświadczeniami wyniesionymi z pierwszych eksperymentów. Projekty pilotażowe mają być realizowane w co najmniej pięciu różnych państwach członkowskich Unii Europejskiej.

Założeniem **fazy rozpowszechniania** jest stworzenie sieci kontaktów, dzielenie się wiedzą, wdrażanie projektów mających na celu propagowanie założeń nowego europejskiego Bauhausu nie tylko w krajach Unii Europejskiej, ale i poza nią. Na tym etapie wypracowane i wdrożone we wcześniejszych fazach pomysły mają być wcielane w życie w innych miastach, na terenach wiejskich, w różnych regionach czy krajach – oczywiście z uwzględnieniem panujących tam warunków. Dla tego etapu kluczowym będzie

zaangażowanie lokalnej społeczności, aktywistów, osób decyzyjnych, tak aby założenia ruchu dotarły do jak największego grona odbiorców.

W swoim wystąpieniu przewodnicząca Komisji Europejskiej poruszyła również kwestię uruchomienia w Szwecji bezemisyjnej fabryki stali – pierwszego tego typu zakładu, który jest zasilany wodorem zamiast węgla. Zwróciła uwagę na sektor budownictwa mieszkalnego, konieczność wykorzystywania w nim surowców organicznych czy sztucznej inteligencji w ten sposób, by budynki były tańsze w utrzymaniu, bardziej zrównoważone pod względem przemysłowym oraz emitowały mniej dwutlenku węgla do atmosfery.

Komisarz ds. spójności i reform, Elisa Ferreira, skomentowała wygłoszone orędzie: „Istotą nowego europejskiego Bauhausu jest to, jak razem żyjemy, nasze wartości, nasze wspólne przestrzenie pracy i odpoczynku, nasze zbiorowe i indywidualne doświadczenia. To projekt dla wszystkich regionów i obszarów Europy. Promując dostępne cenowo rozwiązania, powinien przyczynić się do poprawy spójności społecznej i rozwiązywania problemów mieszkaniowych. Jeśli chcemy, by dokoła nas następowała rzeczywista zmiana – by nasze wspólne życie stawało się piękniejsze i bardziej zrównoważone – powinniśmy pomyśleć nad tym, w jaki sposób nowy europejski Bauhaus może połączyć generację nowych pomysłów z ich zastosowaniem w konkretnych miejscach. Zastanawiamy się więc w Komisji, jak zmobilizować nasze narzędzia do wdrożenia pierwszego pakietu konkretnych działań w ramach nowego europejskiego Bauhausu”.

Nowa inicjatywa zakłada nie tylko budowanie inteligentnych domów, produkcję niskoemisyjnych lub bezemisyjnych pojazdów, projektowanie przestrzeni przyjaznych człowiekowi. Nowy europejski Bauhaus to również włączenie ludzi do działania, oddanie im przestrzeni do dyskusji, kreatywnej reinterpretacji zastanych rozwiązań, poszukiwanie nowych dróg rozwoju. To próba pokazania, że w jedności siła, a obywatele Unii Europejskiej mają realny wpływ na jej kształt i przyszłość.

Źródło opracowania: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_111,
https://ec.europa.eu/info/strategy/strategic-planning/state-union-addresses/state-union-2020_pl

ELENI KRYŃSKA

PO WER w czasie pandemii

Obostrzenia związane ze stanem epidemii, trwającym w Polsce od 20 marca 2020 roku, istotnie wpłynęły na warunki realizacji projektów w ramach Działania 4.3 Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój. Beneficjenci zmierzali się i nadal mierzą z problemami, które w normalnych warunkach doprowadziłyby do rozwiązania umów o dofinansowanie.

Wyjątkowa sytuacja wymaga jednak wyjątkowego podejścia.

Dzięki decyzji Komisji Europejskiej o zastosowaniu przepisów odnoszących się do siły wyższej, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej jeszcze w marcu 2020 roku zaproponowało działania w celu zabezpieczenia beneficjentów przed negatywnym wpływem restrykcji pandemicznych na finansowe aspekty realizacji projektów unijnych. Środki ochronne objęły:

- **ze względu na spadek wydatków wynikających ze wstrzymania lub spowolnienia działań w projektach** – umożliwienie wydłużenia okresu realizacji projektów;
 - **ze względu na trudności z terminowym rozliczeniem już poniesionych wydatków**, wynikające m.in. z dość nagłego przeniesienia pracy z biur do domów i konieczności poświęcenia czasu na wypracowanie awaryjnych procedur obiegu dokumentów w nowych warunkach,
- a także z czasowego wyłączenia z kontaktów służbowych pracowników pozostających w kwarantannie lub izolacji – umożliwienie wydłużenia terminu składania wniosków o płatność;
- **ze względu na trudności w odzyskaniu kwot zapłaconych na działania niezrealizowane** (np. zamówiony catering i sale szkoleniowe, zakupione bilety lotnicze i inne wydatki transportowe) – uznanie wydatków za kwalifikowalne pod warunkiem wykazania przez beneficjenta, że z dochowaniem należytej staranności i w odpowiednim czasie podejmował niezbędne działania służące odzyskaniu tych kwot (wydatki te we wnioskach o płatność oznaczane są jako Covid-19);
 - **ze względu na wystąpienie niezamierzonych, a bezpośrednio spowodowanych wystąpieniem Covid-19 nieprawidłowości w projekcie** (np. spóźniony zwrot niewydatkowanej dotacji, niemożność przeprowadzenia publicznego otwarcia ofert) – umożliwienie pomniejszenia wydatków ujętych we wniosku o płatność oraz w deklaracji wydatków przekazywanych do Komisji Europejskiej o kwotę odpowiadającą oszacowanej wartości korekty finansowej wynikającej z tej nieprawidłowości, pod warunkiem wykazania przez beneficjenta, że pomimo dochowania należytej staranności nie był on w stanie jej zapobiec;

Warto zaznaczyć, że zgodnie z tzw. **specustawą funduszwą** (ustawa z 3 kwietnia 2020 roku o szczególnych rozwiązaniach wspierających realizację programów operacyjnych w związku z wystąpieniem Covid-19 w 2020 roku; Dz.U. 2020, poz. 694), obowiązującą do 31 grudnia 2020 roku, automatyczne wydłużenie okresu realizacji projektów wynosiło 90 dni, a składania wniosków o płatność 30 dni, z możliwością indywidualnej prolongaty tych terminów w odniesieniu do projektów, dla których standardowe wydłużenia okazały się za krótkie.

Nowelizacja specustawy (z 10 grudnia 2020 roku, Dz.U. 2021, poz. 2327) usunęła art. 13 wprost umożliwiający wydłużenia, ale pozostawiła art. 12, obejmujący w ramach zmian umów/decyzji o dofinansowaniu także te dotyczące zmiany okresu realizacji (cyt.: ... *gdy na skutek wystąpienia Covid-19 realizacja postanowień umowy o dofinansowanie projektu albo decyzji o dofinansowaniu projektu w zakresie wynikającym z zatwierdzonych kryteriów wyboru projektów jest niemożliwa lub znacznie utrudniona, odpowiednio umowa albo decyzja mogą zostać zmienione na uzasadniony wniosek beneficjenta*).

- **ze względu na konieczność zakupu środków ochrony osobistej i urządzeń do dezynfekcji w celu dalszego prowadzenia działań w projekcie, w którym nie ma możliwości zamiany wsparcia dla uczestników projektów z formy bezpośredniej na formę zdalną** – uznanie takich wydatków za kwalifikowalne w projekcie pod warunkiem indywidualnego rozważenia zasadności zakupu, niezwiększenia wartości projektu oraz zachowania zasad wynikających z zasady transparentności zamówień i równego traktowania wykonawców.

Podstawą finansowych aspektów realizacji projektów w ramach PO WER są niezmiennie „Wytyczne w zakresie kwalifikowalności wydatków w ramach EFRR, EFS i FS na lata 2014–2020”. Od 1 stycznia 2021 roku obowiązują ich najnowsza wersja, jednocześnie częściowo zawieszona do 31 grudnia 2021 roku w zakresie: sekcji 6.12.1 pkt 6, podrozdziału 6.15 pkt 8 lit. b, sekcji 6.15.1 pkt 1, sekcji 6.15.1 pkt 6 oraz podrozdziału 7.5 pkt 2. Zawieszenia umożliwiają m.in.: przekroczenie dopuszczonego w SZOOP poziomu wartości wydatków na zakup środków trwałych, kwalifikowalność kosztów zaangażowania personelu projektu pomimo przekroczenia 276 godzin miesięcznie, kwalifikowalność

kosztów zaangażowania pracownika beneficjenta pełniącego rolę personelu projektu także na podstawie stosunku cywilnoprawnego oraz kwalifikowalność kosztów wyposażenia stanowiska pracy personelu projektu niezależnie od wymiaru czasu pracy.

Zastosowanie rozwiązań stanowiących odstępstwo od przyjętych reguł wdrażania funduszy unijnych, w tym rozwiązań tutaj wymienionych, musi znajdować uzasadnienie w wystąpieniu siły wyższej, dlatego skorzystanie z tego typu „ułatwień” powinno być poprzedzone wnikliwą analizą każdego jednostkowego przypadku. Zasadność podjęcia proponowanych, dodatkowych działań jest rozstrzygana indywidualnie.

Centrum Projektów Europejskich zapewnia beneficjentom analizę obecnego stanu realizacji projektów oraz ich oczekiwanych rezultatów w kontekście utrudnień wywołanych pandemią Covid-19. Pracownicy Wydziału EFS udzielają pomocy w zachowaniu ciągłości projektów i minimalizowania potencjalnych strat.

DOROTA BARTOSIEWICZ-BRYLL
Wydział Projektów EFS
Centrum Projektów Europejskich

Kluczowe projekty w regionach – część 1

Walka z Covid-19, innowacje w sektorze zdrowia, ośrodki naukowe, tabor kolejowy, kształcenie oraz walka z ubóstwem – to tylko niektóre obszary, w jakich realizowano w perspektywie 2014–2020 projekty finansowane z Regionalnych Programów Operacyjnych (RPO). Takich przedsięwzięć były tysiące. W niniejszym artykule prezentujemy inicjatywy, które według urzędów marszałkowskich zarządzających RPO były kluczowe dla poszczególnych województw.

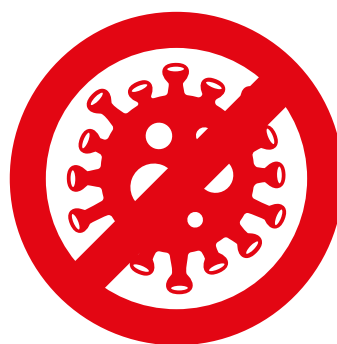
Ubiegły rok zakończył siedmioletni okres programowania Funduszy Unijnych na lata 2014–2020. Dzięki zasadzie n+3 okres wykorzystania otrzymanych środków zakończy się jednak dopiero w 2023 roku. Te bonusowe trzy lata mają być przeznaczone na realizację i rozliczenie projektów, które uzyskały wsparcie finansowe już wcześniej. Większość środków została już zatem rozdysponowana.

Zapytaliśmy urzędy marszałkowskie, jakie projekty realizowane w ramach RPO były dla nich tymi wyróżniającymi się w mijającej perspektywie. Przedstawione w artykule przedsięwzięcia nie są subiektywnym wyborem redakcji kwartalnika, a opinią samorządowców, którzy te właśnie inicjatywy zdecydowali się opisać na łamach publikacji „w Centrum”. W niniejszym numerze przedstawiamy pierwsze osiem województw (według kolejności nadsyłania informacji przez urzędy). Pozostałe propozycje zostaną opisane w następnym wydaniu czasopisma.

W zestawieniu zdecydowaliśmy się skoncentrować raczej na projektach innych niż te o charakterze infrastrukturalnym, choć inwestycje drogowe i kolejowe wiązały się w każdym z województw z wydatkami setek milionów złotych. Uznaliśmy jednak, iż przedsięwzięcia dotyczące odmiennego zakresu tematycznego będą dla naszych czytelników bardziej interesujące. W artykule wskazujemy też, jakiego typu inicjatyw dotyczyło dotychczasowe wsparcie finansowe z RPO w poszczególnych województwach oraz jakie przedsięwzięcia będą promowane w perspektywie 2021–2027 (według stanu wiedzy na luty 2021 roku).

Kujawsko-pomorska walka z Covid-19

Miniony rok dla nikogo nie był łatwy. Samorządowcy dokładali wszelkich starań, aby w jak największym stopniu złagodzić skutki pandemii

COVID-19 Coronavirus

Covid-19. Nic zatem dziwnego, że wśród swoich najważniejszych projektów, zrealizowanych ze środków RPO, województwo kujawsko-pomorskie wskazało w pierwszej kolejności **projekt marszałkowskiego pakietu antycovidowego**. Jego budżet wynosił 910 mln zł. Z tej kwoty sfinansowano m.in. prawie dwa tysiące łóżek dla chorych, ponad 130 respiratorów, ambulanse oraz różnego rodzaju sprzęt dla sektora medycznego. W ramach przedsięwzięcia nagrano też 1320 e-lekcji. Przyznano również **mikrogranty inwestycyjne** blisko 1300 firmom. Łącznie na rzecz przedsiębiorstw przeznaczono 75 proc. budżetu pakietu antykryzysowego.

Priorytetem mijającej perspektywy dla województwa kujawsko-pomorskiego był rozwój regionu. Dzięki renegotjacji RPO zarząd województwa uzyskał około 107 mln zł na rozwój potencjałów endogenicznych w trzech dziedzinach: turystyce, działalności uzdrowisk i kulturze. W wyniku realizacji projektu m.in. **zrewitalizowano tężnię w Ciechocinku** oraz **wyremontowany i unowocześniony został kinoteatr Grunwald w Toruniu**. Dzięki pozyskanemu z RPO wsparciu finansowemu możliwa była również rozbudowa

bazy leczniczej sanatorium w Inowrocławiu, adaptacja na potrzeby kulturalno-turystyczne Młyna Rothera w Bydgoszczy oraz utworzenie nowego centrum edukacyjno-technologicznego w Toruniu.

Do największych inwestycji w obszarze służby zdrowia należy trwająca jeszcze budowa i rozbudowa **Wojewódzkiego Szpitala Zespólnego**. Na ten cel przeznaczono ponad 166 mln zł (całkowita wartość inwestycji z wkładem własnym oraz kredytem uzyskanym z Europejskiego Banku Inwestycyjnego wynosi blisko pół miliarda złotych).

Zdrowie, opieka i włączenie społeczne, edukacja, infrastruktura drogowa oraz rynek pracy stanowiły priorytety RPO w województwie kujawsko-pomorskim w mijającej perspektywie finansowej. Na inicjatywy z tego zakresu tematycznego przeznaczono po 8–9 proc. środków z programu. Większe wydatki skierowano tylko na efektywność energetyczną i gospodarkę niskoemisyjną (14,47 proc. środków z RPO) oraz rozwój przedsiębiorczości i innowacje (14,22 proc.). Podobny rozkład finansowania planowany jest w kolejnej perspektywie 2021–2027. Wsparcie koncentrować się będzie na innowacyjnej gospodarce oraz obniżeniu emisyjności.

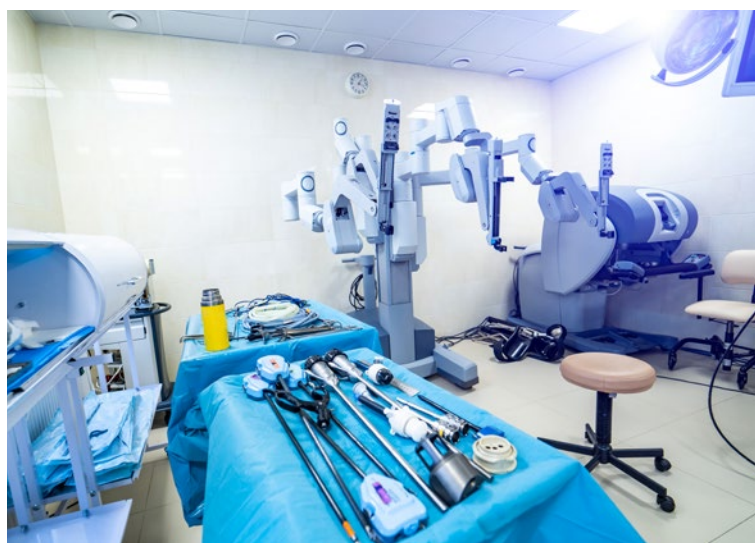
Podlaskie inwestycje w zdrowie

Województwo podlaskie bez wątpienia postawiło na zdrowie i innowacje w tym sektorze. Aż 133,8 mln zł otrzymał z RPO Uniwersytet Medyczny w Białymstoku na stworzenie **Centrum Badań Innowacyjnych** w zakresie prewencji chorób cywilizacyjnych i medycyny indywidualizowanej (CBI PLUS). CBI Plus prowadzi wiele różnych przedsięwzięć: od doposażania i wyposażania różnych laboratoriów, stworzenia unikalnego w Europie centrum badań ludzkiego genomu, po produkcję radiofarmaceutyków potrzebnych do najnowocześniejszej diagnostyki ludzkiego ciała metodą rezonansu magnetycznego oraz tomografii komputerowej. Instytucja ta zajmuje się też produkcją nutrafarmaceutyków, tworzeniem biobanku onkologicznego, a także nadzorowaniem centrum analizy danych. Powstaje również ośrodek przeciwdziałania zdrowotnym i społecznym skutkom starzenia się, jak również laboratorium epidemiologiczne – przygotowane do walki z pandemią.

Kolejne 17 mln zł z RPO Uniwersytet otrzymał na budowę **Centrum Psychiatrii Dzieci i Młodzieży**

przy Uniwersyteckim Dziecięcym Szpitalu Klinicznym w Białymstoku. Samorządowcy wskazują, że to jedno z najbardziej oczekiwanych przedsięwzięć w regionie – w północno-wschodniej Polsce już od kilku lat nie ma stacjonarnego oddziału, w którym dzieci i młodzież mogą liczyć na pomoc psychiatryczną. Docelowo w Centrum Psychiatrii Dzieci i Młodzieży UDSK w Białymstoku będzie 35 łóżek dla dzieci i 40 dla pacjentów dorosłych.

Pisząc o podlaskim programie regionalnym oraz innowacjach w medycynie, trudno nie wspomnieć o **robocie chirurgicznym da Vinci**, zakupionym przez SP ZOZ WSZ im. Jędrzeja Śniadeckiego w Białymstoku. Robot został zaprojektowany w celu ułatwienia prowadzenia skomplikowanych zabiegów chirurgicznych metodą małoinwazyjną. Urządzenie ma zastosowanie w różnych dziedzinach chirurgii, a zwłaszcza w zabiegach ginekologicznych czy urologicznych. Na ten cel przeznaczono 10,5 mln zł z RPO.

fot. depositphotos

Podlaskie ze swojego RPO przeznaczyło 17,5 proc. środków na innowacyjność i konkurencyjność lokalnych firm, 13,7 proc. – na projekty związane z niskoemisyjną gospodarką, zaś prawie 12 proc. zainwestowano w infrastrukturę dla usług użyteczności publicznej (obiekty kultury, szpitale, szkoły itd.).

A jakie są plany na kolejną perspektywę? „Na pewno naszym priorytetem będą projekty badawczo-rozwojowe, transfer z sektora nauki do biznesu, zwłaszcza w obszarach naszych inteligentnych specjalizacji, takich jak: przemysł rolno-spożywczy, metalowo-maszynowy, sektor medyczny czy ekoinnowacje” – poinformowali urzędnicy z podlaskiego urzędu marszałkowskiego. I dodali:

fot. depositphotos

„Naszym głównym celem jest zwiększanie konkurencyjności regionu i rozwój gospodarczy, a poprzez to podwyższenie jakości życia mieszkańców województwa podlaskiego”.

Świętokrzyskie badania i nauka

W czerwcu 2020 roku otwarte zostało **Centrum Naukowo-Wdrożeniowe Inteligentnych Specjalizacji Regionu Świętokrzyskiego (CENWIS)**. Projekt uzyskał dofinansowanie z RPO w kwocie prawie 67 mln zł. Środki te zostały m.in. przeznaczone na nowoczesne laboratoria oraz specjalistyczny sprzęt badawczy, umożliwiający testowanie i wdrażanie nowych rozwiązań. CENWIS to prężne centrum naukowo-laboratoryjne, dające szansę na rozwój regionu. Przyczyni się do wykształcenia wysoko wykwalifikowanej kadry naukowej i stworzy okazję do jej współpracy z przemysłem. Umożliwi również przedsiębiorstwom skorzystanie z potencjału naukowo-badawczego Politechniki Świętokrzyskiej.

Laboratoria powstaną też w **Świętokrzyskim Kampusie Laboratoryjnym Głównego Urzędu Miar (GUM)**. GUM wraz z Politechniką Świętokrzyską otrzymały na budowę kampusu aż 165 mln zł z RPO. Dzięki dofinansowaniu w Kielcach powstanie sześć laboratoriów badawczo-pomiarowych (akustyki, ultradźwięków i drgań, czasu i częstotliwości, długości, masy, termometrii, wsparcia przemysłu), wyposażonych w specjalistyczny sprzęt oraz aparaturę. Strefa ta stanowić będzie zaplecze niezbędne

do prowadzenia badań podstawowych, przemysłowych oraz eksperymentalnych prac rozwojowych, a także posłuży do rozpowszechniania na szeroką skalę wyników takich działań poprzez dydaktykę czy otwarte bazy danych. Budowa kampusu ma zapewnić zwiększenie konkurencyjności i innowacyjności gospodarki regionu. Zakończenie przedsięwzięcia planowane jest na koniec grudnia 2023 roku.

Z nauką w województwie świętokrzyskim związany jest też projekt budowy **Ośrodka Edukacji Przyrodniczej** na Ponidziu. W ramach inicjatywy, dofinansowanej kwotą prawie 15,2 mln zł, zaplanowano budowę ośrodka na ok. 55 miejsc noclegowych z salą edukacyjno-konferencyjną oraz pracowniami projektowo-badawczymi. Wielką atrakcją stanowić będzie „Nidarium”, czyli wielkogabarytowe akwarium, w którym będzie można obserwować dwumetrową głębię rzeki, jak również płyciznę ukazującą starorzecze i strefę przybrzeżną. W „Nidarium” zamieszkają wodne zwierzęta żyjące w środowisku naturalnym w rzece, m.in. ryby, traszki oraz żółwie. Ośrodek w Umianowicach ma być gotowy wiosną 2022 roku. Z jego budową wiążą ogromne nadzieje zarówno przyrodnicy, jak i społeczność lokalna. Pierwsi są przekonani, że dzięki placówce będzie można prowadzić działania związane z edukacją przyrodniczą, drudzy natomiast liczą na ożywienie ruchu turystycznego na Ponidziu.

Według wstępnego podziału środków ze świętokrzyskiego RPO najwięcej, bo 21 proc., przeznaczono na projekty związane z priorytetem

„Region przyjazny dla środowiska”. Na drugim miejscu znalazła się „Konkurencyjna gospodarka”, na którą wydano 18 proc. środków, a trzecia i czwarta pozycja przypadła priorytetom „Dostępne środowisko” oraz „Wspólnota i przestrzeń” – po 13 proc. środków z regionalnej puli.

W przyszłej perspektywie 2021–2027 województwo świętokrzyskie stawia na: konkurencyjną gospodarkę, region przyjazny dla środowiska, dostępność komunikacyjną, działania w zakresie zdrowia, edukacji, infrastruktury w turystykę i kulturę oraz tworzenie dla mieszkańców przyjaznej przestrzeni do życia.

Przed regionem stoją również ogromne wyzwania, takie jak depopulacja, wzmocnienie infrastruktury społecznej czy ulepszenie gospodarki wodno-ściekowej. W planach jest też wiele ważnych dla rozwoju regionu inwestycji, m.in. drugi etap budowy Głównego Urzędu Miar czy Centrum Badań Molekularnych przy Świętokrzyskim Centrum Onkologii.

Lubelskie – wielki projekt za niewielką kwotę

Budżet większości inicjatyw, które urzędnicy wojewódzcy wskazali jako te wyróżniające się w swoim regionie, sięgał kilkudziesięciu, a nawet ponad stu milionów złotych. Ogromny nakład finansowy nie jest jednak wyznacznikiem ważnego przedsięwzięcia. Udowodniła to firma Pro-Project Henryk Kartaszyński, która otrzymała tytuł Lidera Liderów 2020 roku w konkursie „Lider Innowacji” za realizację projektu „**Rozwój PRO-PROJECT**”. Uruchomiła ona produkcję innowacyjnego fantomu Pro-CT mk II, służącego do kontroli jakości urządzeń diagnostycznych stosowanych w tomografii komputerowej.

Przedsiębiorstwo dostarcza rozwiązania poprawiające jakość wyrobów medycznych, oferując pacjentom i profesjonalistom gwarancję prawidłowej diagnostyki oraz pewność, że mammograf nie przegapi nawet najmniejszego nowotworu w piersi. Na swój projekt firma otrzymała około 630 tys. zł z lubelskiego RPO.

Województwo lubelskie może się również pochwalić nowoczesnym **Dworcem Metropolitalnym**, który stanie w stolicy regionu. Wartość tego projektu wynosi ok. 300 mln zł, z czego ponad 173 mln zł to środki pochodzące z RPO. Sercem przedsięwzięcia jest budynek dworca, który będzie obsługiwał autobusy komunikacji miejskiej, pozamiejskiej oraz dalekobieżnej.

Fundusze z RPO w kwocie ok. 16 mln zł wsparły też długo wyczekiwaną przez mieszkańców Tomaszowa Lubelskiego budowę **krytej pływalni, nowoczesnej siłowni** i remont **hali sportowej**.

Województwo lubelskie w swoim RPO 2014–2020 postawiło przede wszystkim na wsparcie konkurencyjności przedsiębiorstw. Na ten cel przeznaczono około 12,7 proc. alokacji programu. Niewiele mniej środków skierowano na inicjatywy dotyczące energii przyjaznej środowisku, budowę i remonty dróg, infrastrukturę społeczną oraz rynek pracy – po ok. 10–11 proc. środków.

Mazowieckie inwestuje w kolej

Jednym z kluczowych przedsięwzięć, finansowanych z mazowieckiego RPO, była inwestycja w tabor kolejowy, polegająca na **modernizacji 36 i zakupie sześciu nowych pociągów osobowych**. Dzięki dofinansowaniu dwóch projektów na kwotę 224 mln zł do dyspozycji pasażerów są wygodne, klimatyzowane pojazdy, dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Choć kwota tego przedsięwzięcia jest imponująca, to nie ono najdroższym projektem zrealizowanym ze środków mazowieckiego programu. Aż 314 mln zł unijnego dofinansowania przeznaczono na inicjatywę związaną z **doposażeniem 75 placówek medycznych** w związku z pandemią Covid-19, co umożliwiło przekazanie im do tej pory 1,5 tys. sztuk aparatury medycznej oraz prawie 39,5 tys. sztuk potrzebnego wyposażenia. Były to m.in.: kardiomonitor, respiratory, tomografy komputerowe, aparaty RTG, łóżka dla oddziałów intensywnej terapii, aparaty USG, urządzenia do dezynfekcji oraz systemy do automatycznego pomiaru temperatury osób wchodzących do szpitali. Instytucje te otrzymały również ponad 16 mln sztuk środków ochrony osobistej (np. rękawiczek, gogli, masek, fartuchów). Stacje pogotowia ratunkowego otrzymały **15 ambulansów i pięć busów** do transportu zakażonych mieszkańców.

Projekt z innego obszaru, ale ważnego w kontekście zrównoważonego rozwoju regionu, obejmuje działania w zakresie rozwoju e-administracji, realizowane przez samorząd Mazowsza we współpracy z ponad 200 partnerami lokalnymi – powiatami i gminami. Na wdrażanie e-usług publicznych dla mieszkańców przeznaczono ponad 77 mln zł dofinansowania z Unii Europejskiej.

W latach 2014–2020 województwo mazowieckie najwięcej środków przeznaczyło na projekty związane z gospodarką niskoemisyjną (19 proc. alokacji RPO). Aż 14 proc. środków przeznaczono na badania i rozwój (realizowane przez przedsiębiorstwa oraz sektor naukowy), a po 9 proc. środków – na innowacje i rozwój przedsiębiorstw, a także infrastrukturę drogową.

Opolskie kształci

Dofinansowanie w wysokości prawie 36 mln zł przekazano z opolskiego RPO na realizację projektu „**Opolskie szkolnictwo zawodowe dla rynku pracy**”. Przedsięwzięcie objęło wsparciem 78 szkół prowadzących kształcenie zawodowe, które wchodzi w skład wszystkich 54 zespołów szkół zawodowych w województwie. Projekt obejmował m.in. realizację 3600 staży i 1000 kursów podnoszących kompetencje i kwalifikacje uczniów oraz studia podyplomowe. Doposażono także bazę szkół, przeznaczono środki na zajęcia specjalistyczne, warsztaty, giełdy, targi branżowe, wyjazdy do przedsiębiorstw, jak również działania w zakresie doradztwa edukacyjno-zawodowego.

W związku z pandemią Covid-19 przedsięwzięcie zostało rozszerzone o zadania służące przeciwdziałaniu skutkom pandemii poprzez wsparcie szkół i nauczycieli w zakresie nauczania zdalnego, m.in. w formie zakupu laptopów oraz szkolenia dla ok. 2,4 tys. nauczycieli.

Województwo opolskie zrealizowało ze środków RPO również dwa projekty ukierunkowane wyłącznie na walkę z Covid-19 – „**Opolskie przeciw Covid-19**” oraz „**Opolskie wspiera szpitale w walce z Covid-19**”, które uzyskały ok. 66 mln zł dofinansowania.

Urzednicy z opolskiego urzędu marszałkowskiego wskazali, że warto także zwrócić szczególną uwagę na przedsięwzięcie „**Nie-Samodzielni – rozwój usług społecznych oraz wspierających osoby niesamodzielne, realizowany przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu wraz z 11 gminami**”. Projekt ten, dofinansowany kwotą ponad 11 mln zł, obejmuje działania służące rozwojowi usług asystenckich i opiekuńczych oraz poprawie dostępu do mieszkań o charakterze wspomagającym, jak również umożliwiające osobom niesamodzielnym (starszym i niepełnosprawnym) pozostanie w lokalnej społeczności. Miał też na celu wsparcie opiekunów osób niesamodzielnych.

W ramach mijającej perspektywy finansowej aż 16 proc. środków z opolskiego RPO przeznaczono na infrastrukturę drogową, a nieco ponad 9 proc. – na przedsięwzięcia związane ze strategiami niskoemisyjnymi i ponad 7 proc. – na nowe produkty i usługi w sektorze MŚP.

Wśród priorytetów na nową perspektywę urząd marszałkowski wymienia innowacje i konkurencyjność regionu, zieloną energię oraz kwestie społeczne, jak również dziedzictwo kulturowe, turystykę i połączenie obszarów peryferyjnych z centrum regionu.

Pomorskie inwestuje w kulturę

Jedną z ważniejszych inicjatyw, zrealizowanych dzięki dofinansowaniu w wysokości ponad 9,8 mln zł, pochodzącemu z pomorskiego RPO, był projekt „**Witkacy w słupskich spichlerzach sztuki**”, mający na celu rewitalizację zabytkowych spichlerzy w Słupsku. W odnowionej lokalizacji zorganizowana została wystawa, prezentująca zbiory z największej na świecie kolekcji prac Stanisława Ignacego Witkiewicza. Trzecia w historii słupskiego muzeum wystawa stała Witkacego

jest jednocześnie jedyną wystawą monograficzną tego artysty w Polsce. Można tam obejrzeć prace ze wszystkich okresów twórczości artysty, zwłaszcza pastelowe portrety powstałe w ramach jednoosobowej Firmy Portretowej „S.I. Witkiewicz”, działającej w latach 1925–1939. Na ekspozycji znajduje się ponad 135 prac malarskich, rysunkowych i graficznych oraz rękopisy, maszynopisy, korespondencja i książki. W spichlerzu znalazło się też miejsce na wystawę „**Słupsk – miasto i ludzie**”. Prezentuje ona pamiątki po osadnikach przybyłych do miasta po 1945 roku.

Spśród projektów z województwa pomorskiego na uwagę zasługuje również przedsięwzięcie społeczne „**NESTOR – standard wsparcia osób starszych w powiecie kartuskim**”. Niniejszą inicjatywę skierowano do 175 uczestników – seniorów w wieku poprodukcyjnym, rencistów, osób niepełnosprawnych, z długotrwałymi chorobami, ubogich, samotnych oraz z trudnościami w samodzielnym funkcjonowaniu. Celem projektu było jak najdłuższe utrzymanie tych osób we własnym środowisku domowym w dobrej formie fizycznej i psychicznej dzięki wsparciu sąsiadów, przy zastosowaniu elementów animacji środowiskowej oraz edukacji. Przedsięwzięcie miało chronić uczestników projektu przed utratą zdrowia i życia oraz zapobiegać ich wykluczeniu społecznemu.

Podobnie jak i inne regiony, także województwo pomorskie może pochwalić się dofinansowanym ze środków RPO projektem w zakresie łagodzenia skutków Covid-19. W toku realizacji inicjatywy „**Pomorskie SOS**” udzielane były granty podmiotom prowadzącym i tworzącym domy pomocy społecznej, zakłady opiekuńczo-lecznicze, zakłady pielęgnacyjno-opiekuńcze oraz hospicja stacjonarne. Służyły one zapewnieniu środków ochrony indywidualnej pracownikom tych podmiotów, środków oraz sprzętu do dezynfekcji, wyposażeniu izolatek, jak również zakupowi usług dekontaminacji pomieszczeń, niezbędnych do odkażenia i zniwelowania skutków wywołanych przez obecność wirusa SARS-CoV-2.

Na co w województwie pomorskim przeznaczono najwięcej środków z RPO? Przede wszystkim na energetykę (11,49 proc.) oraz na projekty związane z zatrudnieniem (11,10 proc.). Niewiele mniej funduszy (8,48 proc.) przeznaczono na wsparcie dla przedsiębiorców.

W nadchodzącej perspektywie finansowej 2021–2027 promowane będą między innymi

projekty ukierunkowane na walkę ze smogiem, a także służące rozwojowi szkolnictwa zawodowego w tym regionie.

Wielkopolskie Centrum Zdrowia Dziecka

Najważniejszą i najbardziej oczekiwaną inwestycją w Wielkopolsce, realizowaną przy wsparciu z RPO w obecnej perspektywie (2014–2020), jest budowa **Wielkopolskiego Centrum Zdrowia Dziecka**. Przedsięwzięcie ma priorytetowy charakter dla regionu. Budowa Szpitala Dziecięcego w Poznaniu ma się zakończyć w tym roku. Będzie to jedna z największych oraz najnowocześniejszych placówek tego typu w kraju. Szacunkowa wartość inwestycji wynosi ponad 426 mln zł, z czego kwota dofinansowania z Funduszy Europejskich to 237 mln zł.

Zarówno do dzieci, jak i nauczycieli skierowany jest projekt „**Cyfrowa Szkoła Wielkopolsk@2020**” (ponad 100 mln zł z UE), wspierający naukę z wykorzystaniem nowoczesnych narzędzi dydaktycznych oraz technologii informacyjno-komunikacyjnych TIK.

fot. depositphotos

Z wielkopolskiego RPO korzysta również kolej. Za ponad 192 mln zł unijnego dofinansowania **zakupiono 10 nowych pociągów Elf 2 oraz wyremontowano pięć elektrycznych zespołów trakcyjnych**.

Ogółem w Wielkopolsce najwięcej środków regionalnych przeznaczono na przedsiębiorczość (ponad 1,6 mln zł), infrastrukturę transportu miejskiego (ponad 901 mln zł) oraz budowę dróg (834 mln zł).

DOMINIK KRZYSZTOFOWICZ

Dobre praktyki podczas pandemii

Wystąpienie pandemii koronawirusa nie pozostało bez wpływu na przedsięwzięcia samorządów realizowane ze środków Funduszy Europejskich. Udało się jednak – o czym świadczą przykłady z wybranych miast – efektywnie poradzić sobie z pojawiającymi się problemami, na przykład wynikającymi z niemożności osiągnięcia planowanych rezultatów w określonym wcześniej terminie.

fot. M. Krysztofiak

Pracownicy Urzędu Miasta Iławy doskonale sprościli trudnemu wyzwaniu, jakim było prowadzenie projektu inwestycyjnego w czasie epidemii koronawirusa. Przedsięwzięcie, dofinansowane ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego, dotyczyło utworzenia węzła integracyjnego systemów komunikacyjnych w południowej części miasta oraz zagospodarowania przestrzeni publicznej przy dworcu PKP w Iławie. – Realizacja projektu rozpoczęła się w połowie lutego 2017 roku, a zakończyła 3 grudnia 2020 roku – poinformował Roman Radtke, kierownik Wydziału Planowania Inwestycji i Monitoringu Urzędu Miasta Iławy. – Prace budowlane wykonywane były od 14 listopada 2018 roku do 31 lipca 2020 roku, więc zbiegły się w czasie z pierwszą falą

pandemii koronawirusa. Pomimo obiektywnych trudności, które mogły znacznie wydłużyć termin zakończenia prac budowlanych – ze względu na obostrzenia związane z epidemią – udało się zrealizować założone działania inwestycyjne w terminie. „Sprzyjała nam pogoda, ale także fakt, że w czasie prac zachowywane były niezbędne rygorystyczne procedury bezpieczeństwa – dzięki temu ryzyko epidemii wśród pracowników realizujących zadania z zakresu przebudowy infrastruktury technicznej i komunikacyjnej zostało ograniczone praktycznie do minimum” – zapewnił R. Radtke. – „Termin oddania inwestycji został jednak przesunięty o miesiąc – ze względu na epidemię opóźnione zostały dostawy komponentów do zegara dworcowego, zamówione w Szwajcarii”.

Kluczowa możliwość realizacji projektów w formule hybrydowej

W czasie pandemii w Urzędzie Miasta Stołecznego Warszawy realizowane były inicjatywy międzynarodowe dofinansowane z programów UE, m.in. Horyzont 2020, Kreatywna Europa, Erasmus Plus czy Interreg Europa Środkowa. „Projekty obejmują swoim zakresem m.in. działania na rzecz: ochrony klimatu, gospodarki odpadami, gospodarki ściekowej, zintegrowanego planowania energetycznego, w tym rozwiązań smart cities” – poinformowała Karolina Gałęcka, Rzecznik Prasowy Urzędu m.st. Warszawy. – Głównym atutem projektów jest wymiana wiedzy oraz doświadczeń pomiędzy partnerami z całej Europy – z samorządami, jednostkami badawczymi, uczelniami czy podmiotami sektora prywatnego, w celu usprawnienia zarządzania miastem i wspólnego rozwiązywania problemów, z którymi borykają się obecnie wszystkie europejskie miasta. Ze względu na pandemię w przypadku części przedsięwzięć międzynarodowych konieczne było przesunięcie terminu ich zakończenia, jednak wynikało to przeważnie z przyczyn leżących po stronie partnerów projektu. Pracownicy odpowiedzialni za realizację uzyskali możliwość korzystania z aplikacji służących do spotkań online, dzięki czemu mogli

efektywnie uczestniczyć zarówno w cyklicznych spotkaniach przedstawicieli instytucji partnerskich, jak i w związanych z projektami szkoleniach, seminariach czy warsztatach. Dodatkowo osoby wdrażające i rozliczające projekty międzynarodowe wykonywały obowiązki służbowe w formule hybrydowej, czyli łącząc pracę zdalną z wykonywaniem zadań w siedzibie danej jednostki Urzędu Miasta. Jak zapewniła K. Gałęcka nadzór nad postępem prac i właściwy obieg dokumentów były zachowane.

Działania dostosowawcze w celu zwiększenia szans na osiągnięcie wskaźników

Urząd Miejski w Gdańsku od wielu lat realizuje z sukcesami inicjatywy krajowe i międzynarodowe, jednak pandemia utrudniła zdecydowanie osiągnięcie zaplanowanych jeszcze na etapie wnioskowania wskaźników. Jednym z projektów, który wymagał podjęcia radykalnych działań w celu uzyskania zaplanowanych efektów, jest przedsięwzięcie pn. „Gdańsk Miastem Zawodowców – podniesienie jakości edukacji zawodowej”, współfinansowane ze środków UE w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego na lata 2014–2020 (RPO WP). „Od marca 2020 roku realizacja projektu przebiega

z trudnościami, których nie można było przewidzieć na etapie tworzenia założeń przedsięwzięcia” – powiedziała Olimpia Schneider, kierownik Referatu Prasowego w Biurze Prezydenta Urzędu Miejskiego w Gdańsku. „Obostrzenia epidemiologiczne uniemożliwiły lub w znacznym stopniu ograniczyły przeprowadzenie szkoleń zawodowych dla uczniów i nauczycieli zgodnie z założeniami staży i praktyk zawodowych u pracodawców oraz modułu doradztwa zawodowego”. – Jak tłumaczy O. Schneider, na wiele istotnych elementów, niezbędnych do zrealizowania projektu, nie było wpływu: „Przede wszystkim duże zakłady pracy wstrzymały lub ograniczyły przyjęcia stażystów i praktykantów, dlatego niemożliwe było zrealizowanie wizyt zawodowców w ramach modułu doradztwa zawodowego, ale także części szkoleń i warsztatów wymagających osobistych interakcji”.

fot. depositphotos

Urząd Miejski podjął jednak szereg działań umożliwiających dostosowanie się do nowej sytuacji, by pomimo problemów zwiększyć szanse na osiągnięcie wskaźników. Wśród nich znalazło się m.in. umożliwienie uczniom realizacji staży zdalnie lub w formie projektu edukacyjnego – za zgodą Urzędu Marszałkowskiego, który jest Instytucją Zarządzającą RPO WP – i zapewnienie im maseczek oraz rękawiczek jednorazowych na czas odbywania staży. „Aneksowaliśmy umowy stażowe, zmieniając terminy ich wykonania, by umożliwić uczniom odbycie i zakończenie praktyk przede wszystkim w branży gastronomiczno-hotelarskiej, której działalność została całkowicie zamrożona” – wyjaśniła O. Schneider. – „Część szkoleń prowadzona jest w formie zdalnej na podstawie aneksów do umów oraz po wcześniejszym sprawdzeniu czy uczniowie dysponują odpowiednim zapleczem. W sytuacji, gdy nie jest możliwa formuła zdalna, szkolenia

również udaje się realizować w mniejszych grupach lub salach konferencyjnych, aby zapewnić właściwy dystans między uczestnikami”.

W przypadku modułu doradztwa zawodowego możliwe jest prowadzenie indywidualnych konsultacji w formie zdalnej przy wykorzystaniu dotychczas stosowanych narzędzi diagnostycznych, udostępnianych uczniom w oparciu o kody dostępu, z opcją korzystania w dowolnym miejscu. Wyniki omawiane są z doradcami zawodowymi podczas rozmów online.

Jak poinformowała O. Schneider, Urząd Miejski podejmuje działania, by w wakacje zwiększyć liczbę uczniów biorących udział w stażach i praktykach: „Planujemy m.in. nawiązać współpracę z dodatkowymi firmami, także z organizacją Pracodawcy Pomorza, jak również zorganizować miejsca staży i praktyk w jednostkach organizacyjnych gminy”.

Oszczędności projektowe na działania związane z zapobieganiem skutkom pandemii

Urząd Miejski w Gdańsku, dzięki wygenerowanym w czasie realizacji projektu oszczędnościom – za zgodą Urzędu Marszałkowskiego, jako Instytucji Zarządzającej – mógł zakupić sprzęt i wyposażenie dla szkół objętych działaniami projektowymi. W 2020 roku udało się sfinansować m.in. dostawę 97 laptopów, w większości z pakietem Office, 60 tabletów graficznych, rzutniki, monitor interaktywny, słuchawki oraz kamerki do komputerów. Łącznie na zakupy, których wcześniej w projekcie nie planowano, wydano ponad 400 tys. zł. „Zakupiony sprzęt jest wykorzystywany podczas nauki zdalnej, zarówno przez uczniów, jak i nauczycieli. Po zakończeniu nauki zdalnej i powrocie do zajęć stacjonarnych będzie on stanowił wyposażenie pracowni szkolnych. Dzięki oszczędnościom projektowym możliwe było doposażenie dodatkowych pracowni, co umożliwi – po powrocie młodzieży do szkół – realizację zajęć w mniejszych grupach” – powiedział O. Schneider.

Efektywność i bezpieczeństwo pracy zespołu projektowego

W czasie pandemii istotna jest właściwa organizacja pracy zespołu realizującego zadania projektowe. „Najlepiej sprawdza się formuła hybrydowa, łącząca pracę zdalną i stacjonarną, przy założeniu,

Program dla Bieszczad – część 1

Poprawa warunków życia mieszkańców i wykorzystanie szans rozwojowych to dwa główne kierunki działań Programu dla Bieszczad – rządowej inicjatywy służącej szerokiemu wsparciu ekonomicznemu dla tego wyjątkowego regionu.

fot. CPE

Nadrzędnym celem programu jest zainspirowanie mieszkańców Bieszczad do aktywności na polu tworzenia własnych pomysłów na inicjatywy i projekty, które mogą uzyskać dofinansowanie zarówno z Funduszy Europejskich, jak i innych źródeł. Wsparciem objętych jest dwanaście gmin wskazanych w Programie Strategicznego Rozwoju Bieszczad. Są one zlokalizowane w czterech powiatach: bieszczadzkim, leskim, sanockim i przemyskim. Docelowo na terenie wybranych gmin powstaną inwestycje i zostaną zrealizowane przedsięwzięcia społeczno-edukacyjne o łącznej wartości ok. 1 mld zł.

Projekty inwestycyjne służące zwiększeniu dostępności regionu

Obecnie trwają prace przygotowawcze i toczą się postępowania przetargowe przed rozpoczęciem inwestycji na drodze ekspresowej S19 na odcinku Rzeszów-Barwinek, stanowiącej fragment Via Carpatia. Przedsięwzięcie ma kluczowe znaczenie dla dojazdu do terenu Bieszczad z innych części kraju oraz spoza granicy. Kolejna

inicjatywa, istotna dla komunikacji województwa podkarpackiego, w tym Bieszczad, z centralną Polską, to planowana droga ekspresowa S74. Do końca ubiegłego roku opracowane zostały raporty ze spotkań i konsultacji z samorządowcami oraz mieszkańcami gmin, przez które przebiegać będzie ta trasa. Sugestie samorządów i społeczności lokalnych zostaną uwzględnione w wielokryteriowej analizie. Tymczasem już od roku otwarta jest obwodnica Sanoka, zlokalizowana w ciągu drogi krajowej nr 28 Zator-Medyka. To jedna z największych inwestycji planowanych do realizacji w ramach Programu dla Bieszczad, a jej dofinansowanie było możliwe w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2014–2020.

Wśród kilku kolejnych inwestycji w infrastrukturę drogową Bieszczad na uwagę zasługuje modernizacja na odcinku drogi wojewódzkiej nr 885 do granicy państwa, między Przemyślem a Hermanowicami. Dzięki pozyskaniu wsparcia z Programu Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina 2014–2020 (Program PBU)

poprawie ulegnie dostępność komunikacyjna do planowanego polsko-ukraińskiego przejścia granicznego Malhowice-Niżankowice. Udało się już przebudować – dzięki realizacji projektu „Partnerstwo transgraniczne szansą rozwoju regionu” również dofinansowanego z Programu PBU – najbardziej zniszczone odcinki dróg powiatu bieszczadzkiego o łącznej długości 15,5 km, co ułatwia dojazd w góry z przejścia granicznego Krościenko–Smolnica. Z efektów zrealizowanych inicjatyw – podobnie jak i innych działań, podjętych w ramach Programu dla Bieszczad – korzystać będą także mieszkańcy Ukrainy oraz turyści odwiedzający ten piękny region.

Z myślą o zapewnieniu wysokiej jakości usług medycznych

Nieocenione wsparcie dla przedsięwzięć służących poprawie opieki zdrowotnej dla mieszkańców Bieszczad zarówno po stronie polskiej, jak i ukraińskiej zapewniło wdrożenie projektu „Razem dla ratowania życia”, dofinansowanego z Programu PBU. Szpitale w Ustrzykach Dolnych i Starym Samborze zapewniają dziś pacjentom dostęp do nowoczesnego sprzętu medycznego i szerokiej diagnostyki, co przekłada się na wyższą, niż dotąd, jakość świadczeń medycznych. W sytuacji kryzysowej, jaką jest pandemia Covid-19, placówki medyczne z Ustrzyk Dolnych i Starego Sambora – dzięki dodatkowym środkom, jakie Program PBU przeznaczył na walkę z koronawirusem – uzyskały możliwość rozszerzenia zakresu planowanych wcześniej działań. Modernizacja istniejących pomieszczeń pod kątem ich przystosowania do potrzeb diagnostyki, leczenia i rehabilitacji chorych na Covid-19 pozwoliła nie tylko efektywniej nieść pomoc zakażonym, ale także ozdrowieńcom, u których stwierdzono powikłania po przebytej chorobie.

Bezpieczeństwo mieszkańców i turystów w „zielonych płucach” Polski i Ukrainy

Zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańców i turystów w terenach górskich związane jest bezpośrednio ze sprawnym systemem ratowniczym. Realizacja w ramach Programu PBU projektu „SOS – ratunek” pozwoli na utworzenie po obu stronach granicy centrów szkoleniowych organizowania i prowadzenie transgranicznych akcji ratunkowych.

Wsparcie pozyskane z tego samego programu jest także nieocenione w przypadku konieczności ochrony Bieszczad jako cennego obszaru

fot. Agnieszka Rokitowska

przyrodniczego. Zagrożeniem dla fauny i flory jest tu bowiem niedostateczny system odprowadzania oraz oczyszczania ścieków. Dzięki wdrożeniu dwóch przedsięwzięć dotyczących budowy sieci kanalizacyjnych w miejscowościach Czaższyn, Brzozowiec i Tarnawa Dolna oraz na terenie gminy Solina problem degradacji środowiska powoli staje się marginalny.

Potencjał turystyczny w Bieszczadach – szansa i wyzwanie

Bogate dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze regionu Bieszczad sprzyja kreowaniu pomysłów na mikroprojekty, głównie w ramach Programu PBU, dzięki którym powstaną nowe atrakcyjne produkty turystyczne, takie jak na przykład Transgraniczny Szlak Architektury Drewnianej, Szlak Kultury Wołoskiej czy multimedialny przewodnik turystyczny po rzekach San i Strwiąż. Dużym zainteresowaniem turystów z pewnością będą się cieszyć m.in. rekonstrukcje historyczne, warsztaty tradycji kulinarnych oraz rzemieślniczych.

Więcej o Programie dla Bieszczad

Program dla Bieszczad zaprezentowany został w niniejszym artykule na przykładzie projektów dofinansowanych w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina 2014–2020. W kolejnym numerze publikacji „w Centrum” opisane zostaną przedsięwzięcia, które otrzymały wsparcie z Programu Współpracy Transgranicznej Interreg Polska-Słowacja 2014–2020.

MAGDALENA POKRZYCKA-WALCZAK

Program Południowy Bałtyk w dobie pandemii

Rok 2020 w Programie Południowy Bałtyk upłynął pod znakiem przeciwdziałania skutkom pandemii Covid-19 zarówno w toku wdrażania programu, jak i realizacji indywidualnych projektów dofinansowanych z Funduszy Europejskich.

W ubiegłym roku w ramach programu wybrane przedsięwzięcia otrzymały wsparcie w wysokości 18,5 mln euro. Podpisano łącznie 42 aneksy do umów o dofinansowanie. Od marca 2020 roku przedstawiciele aż 21 spośród 64 zakontraktowanych projektów regularnych wnioskowali o zgodę na wydłużenie czasu realizacji, w tym w przypadku 11 z nich – dwa lub więcej razy.

W kwietniu 2020 roku w Programie Południowy Bałtyk wdrożony został pakiet ułatwień w celu wsparcia projektów dotkniętych pandemią. Podstawowym jego założeniem było zachowanie elastycznego podejścia do ewentualnych zmian, tj. umożliwienie raportowania niezależnie od okresu sprawozdawczego, określenie zasad kwalifikowalności wydatków związanych z działaniami, które zostały anulowane z powodu Covid-19, indywidualne rozpatrywanie wniosków o przedłużenie projektów. Aby zapewnić bieżące monitorowanie stanu projektów w trakcie pandemii, przeprowadzono cztery badania ankietowe wśród partnerów wiodących.

fol. CPE

Niejednokrotnie konieczna była zmiana charakteru planowanych działań i wdrożenie rozwiązań pozwalających na pracę zdalną. Niektóre aktywności zostały odłożone w czasie lub odwołane.

Jednocześnie część przedsięwzięć ukierunkowano na przeciwdziałanie skutkom pandemii. Takim przykładem jest projekt CoBiUM, w ramach którego udostępnione zostały miejskie rowery towarowe lokalnym przedsiębiorcom z Gdyni w celu ułatwienia dostaw posiłków do szpitali oraz pogotowia. Inicjatywa ta została doceniona przez Komisję Europejską, która opisywała historię na swoich stronach internetowych.

W listopadzie ubiegłego roku uruchomiony został mini nabór wniosków dotyczących rozszerzenia działań w ramach realizowanych projektów. Do 16 grudnia 2020 roku beneficjenci mogli zgłaszać pomysły w zakresie nowych inicjatyw lub mających na celu przeciwdziałanie negatywnym skutkom pandemii, które wystąpiły w obszarze wsparcia lub w projekcie. Zorganizowany został webinar z sesją pytań i odpowiedzi na temat zasad naboru. W efekcie złożono 22 propozycje projektowe, które obecnie znajdują się na etapie oceny. Wyniki poznamy niebawem.

Mimo ograniczenia liczby wydarzeń oraz zmiany ich formuły, prowadzona była promocja

fot. CPE

Programu Południowy Bałtyk. W ramach obchodów 30-lecia Interreg i Dnia Współpracy Europejskiej we wrześniu ubiegłego roku zorganizowano wydarzenie roczne programu – tym razem w formule online, z dwoma panelami dyskusyjnymi, quizem oraz sesją pytań i odpowiedzi. Do pierwszego panelu zaproszeni zostali przedstawiciele pięciu projektów, którzy dyskutowali o pozytywnym wpływie Funduszy Europejskich na małe regiony oraz zlokalizowane tam instytucje, a także o możliwościach, jakie kreują. W drugim panelu, poświęconym przyszłości programu, wzięli udział reprezentanci władz lokalnych oraz instytucji kluczowych dla programu. Omówiono perspektywę finansową 2021–2027 oraz przyszłą współpracę międzyregionalną. W wydarzeniu uczestniczyli goście z Komisji Europejskiej oraz ponad 170 osób z Polski, Litwy, Niemiec, Danii i Szwecji.

Dzięki współpracy przedstawiciele programu Interact oraz pięciu innych programów, w których obszarze znajduje się Dania, zorganizowano również stacjonarną wystawę poświęconą działaniom podjętym w toku realizacji projektów. Wystawa Programu Południowy Bałtyk znalazła swoje miejsce w siedzibie jednego z partnerów projektu ArchaeoBalt, w Muzeum Bornholmu w Rønne, w Danii. Mimo obostrzeń związanych z pandemią wystawę odwiedziło ponad tysiąc osób.

Wśród pozostałych wydarzeń promocyjnych online, zorganizowanych lub przy współudziale przedstawicieli Programu Południowy Bałtyk, można wymienić:

- Dzień Europy – artykuł na stronie internetowej i film o pochodzeniu UE i 70 latach deklaracji Schumana,

- Europejski Dzień Morza – artykuł na stronie prezentujący pięć projektów związanych z Morzem Bałtyckim,
- 20 projektów w 2020 roku – seria postów na Facebooku i LinkedIn na koniec okresu programowania 2014–2020,
- konkurs RegioStars – z udziałem projektu SB YCGN – South Baltic Youth Core Groups Network,
- seria siedmiu filmów pod tytułem „Porozmawiajmy o Interregu” (ang. Let’s talk about Interreg), w których zawarte są wypowiedzi przedstawicieli projektów, regionalnych władz oraz lokalnych aktywistów, świadczące o wyrazach uznania dla funduszy Interregu; filmy zostały opublikowane w kanałach mediów społecznościowych, a także w formie wywiadów – na stronie internetowej programu.

Podczas webinaru pod nazwą „Komunikacja programu a Covid-19”, przeprowadzonego w ramach programu Interact, zaprezentowane zostały rozwiązania zastosowane w czasie pandemii w Programie Południowy Bałtyk.

W roku 2020 rozpoczęto również działania podjęte z myślą o przyszłej perspektywie programowej 2021–2027. Opracowana została Strategia Społeczno-Gospodarcza, utworzono Wspólny Komitet Programujący i Grupy Robocze, które przygotowują przyszłe podstawy programowe.

MARTA NICIEJEWSKA

KATARZYNA SEMPOŁOWICZ-LIPSKA

Wspólny Sekretariat

Programu Interreg Południowy Bałtyk

fot. CPE

Interreg Polska-Saksonia – zmiany na pograniczu

fot. Krzysztof Kolanowski

Dobiegł końca ten bardzo niezwykły rok 2020, nominalnie kończy się także unijna perspektywa finansowa 2014–2020, choć jeszcze przez parę lat kilkadziesiąt organizacji będzie kontynuowało polsko-saksońskie inicjatywy na styku Polski i Niemiec, współfinansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Ten czas pokazał siłę więzi międzyinstytucjonalnych oraz międzyludzkich pomiędzy Saksonią a Dolnym Śląskiem i Ziemią Lubuską.

Do dzisiaj beneficjentom Programu Współpracy Interreg Polska-Saksonia 2014–2020 wypłacono po obu stronach granicy ok. 40 mln euro z łącznej puli 65,8 mln euro. Już teraz widać, że te liczne, mocno zróżnicowane i rozproszone geograficznie, pożyteczne dla ogółu inicjatywy realizują podstawowy cel – rozwój regionu poprzez współpracę transgraniczną.

W 2020 roku sfinalizowanych zostało 11 kolejnych projektów spośród 33 zakończonych od początku programu. Zatwierdzono do dofinansowania dziewięć projektów i podpisano umowy o dofinansowanie dla pięciu z nich, a łączne wsparcie finansowe wyniosło prawie 2,2 mln euro. Całkowita kwota dofinansowania dla zatwierdzonych projektów to ok. 5,3 mln euro. Wartość refundacji wypłaconych dla wszystkich projektów w 2020 roku osiągnęła poziom prawie 13,1 mln euro.

Wskaźniki osiągnięte w minionym roku oraz w kończącej się perspektywie finansowej stanowią efekt zacieśniającej się współpracy gmin,

powiatów i społeczeństwa obywatelskiego w obszarze transgranicznym.

Doskonały przykład stanowi cykl projektów „Przygoda z Nysą”, finansowany ze środków polsko-saksońskich programów Interreg od roku 2010. Jest to kompleksowa inicjatywa zagospodarowania turystycznego odcinka 124 km Nysy Łużyckiej i okolic, inicjatywa, w której uczestniczyło już kilkanaście gmin oraz powiatów z obu stron granicy. Wytyczono szlak kajakowy, wybudowano 43 zejścia i wejścia do wody, odnowiono kilka mostów, wytyczono lub odnowiono setki kilometrów szlaków pieszych oraz rowerowych z tablicami informacyjnymi, utworzono 193 miejsca odpoczynku – wszystko to po obu stronach granicy. Z budynku dawnego przejścia granicznego w Radomierzycach (na południe od Zgorzelca) utworzono Centrum Rekreacyjno-Turystyczne (CRT) z informacją turystyczną i darmową wypożyczalnią sprzętu. Nieco bardziej na północ, również nad Nysą, na linii miejscowości Zentendorf i Bielawa Dolna, powstał rozciągający się po obu stronach Park Rekreacji Einsiedel, do którego rozwoju przyczynił się częściowo niniejszy cykl projektów.

fot. Jakub Purej

Ciekawym miejscem jest styk Łęknicy w województwie lubuskim oraz Bad Muskau. Tutaj, pomiędzy Polską a Niemcami, rozpościera się przepiękny Park Mużakowski – park krajobrazowy w stylu angielskim o powierzchni ponad 800 ha. Nie ma tu miejsca na opisanie jego walorów, warto jednak pobieżnie przedstawić jego nowszą historię. Park powstał bowiem

w I połowie XIX wieku, zaś wytyczenie granicy na Nysie Łużyckiej w 1945 roku oznaczało jego podział i niechybną degradację. Dopiero od 1988 roku instytucje z Polski i wówczas NRD, a później zjednoczonych Niemiec, zaczęły wspólnie pracować nad jego odnową, razem zabiegając o wpisanie całego parku na listę światowego dziedzictwa UNESCO, co zostało zwieńczone sukcesem w 2004 roku. Dziś park ten stanowi jedną, połączoną kilkoma mostami, przepiękną całość i trudno uwierzyć, że znajduje się jednocześnie w dwóch różnych państwach. Również w tej okolicy powstał pierwszy polsko-niemiecki Geopark „Łuk Muzakowa”, którego teren obejmuje pogranicze województwa lubuskiego, Saksonii i Brandenburgii. Wspólnej promocji Geoparku poświęcony jest najnowszy projekt Interreg „**Skarby pogranicza – ochrona i promocja polsko-niemieckiego dziedzictwa natury i kultury**”.

Będąc w tym regionie, nie sposób choćby na chwilę nie przyjechać do Zgorzelca i Görlitz – największej transgranicznej aglomeracji pomiędzy Saksonią a Polską, liczącej łącznie ponad 80 tys. mieszkańców.

Gdy przejście granicy nie stanowi problemu, sytuacja tzw. Pendlerów, czyli osób mieszkających w jednym państwie, a pracujących w drugim, nie jest niczym egzotycznym. Powstają mieszane małżeństwa, transgraniczne przyjaźnie, więzi rodzinne. Coraz częściej zdarza się, że w instytucjach po stronie niemieckiej obsługa w języku polskim nie stanowi problemu.

W związku z tym nie dziwi fakt, że projekty unijne, finansowane w ramach Programu Interreg Polska-Saksonia, to tylko niewielki wycinek wspólnych inicjatyw obu miast. Oba miasta już od 1998 roku występują pod wspólną marką „Europa-Miasto Zgorzelec-Görlitz”. Główne

święto obu miast (pod nazwą „Jakuby” w Polsce i „Altstadtfest” w Niemczech) obchodzone jest wspólnie po obu stronach granicy. Burmistrzowie oraz rady miejskie są w codziennym kontakcie. Współpracują ze sobą szkoły i przedszkola. Po niemieckiej stronie instytucjonalnie wspierana jest nauka języka polskiego w przedszkolach oraz szkołach, również w ramach projektów Interreg (na przykład „**Groß für Klein – Duzi dla małych**” oraz kontynuacja „**Groß und Klein gemeinsam – Duzi i Mali razem**”).

Porozumienie ponad granicami to nie tylko język, ale również rozmowy na trudne tematy oraz poznawanie historii. Wspólnej nauce historii okolic Europa-Miasta w ramach wsparcia edukacji szkolnej poświęcony jest projekt „**Poznać i zrozumieć. Pamięć w imię przyszłości**”, którego zadaniem – poprzez m.in. zajęcia dla nauczycieli oraz młodzieży – jest zainteresowanie młodych ludzi historią regionu, krajem sąsiada, poznanie historii z różnych perspektyw, ze szczególnym uwzględnieniem kwestii tożsamości, genezy i skutków II wojny światowej, a także krzewienie postaw obywatelskich i wzajemnego szacunku. Nie są to tematy nowe, jednak takie dyskusje prowadzone są najczęściej w ośrodkach akademickich, zaś na pograniczach, gdzie kontakty z sąsiadami są częstsze, ich brakuje. Samo poruszanie takich tematów w tym regionie również pokazuje tempo zmian na pograniczu, gdzie jeszcze niedawno wspólne inicjatywy skupiały się na wymianie gospodarczej i promocji turystyki.

W niniejszym artykule celowo nie wymieniono partnerów poszczególnych inicjatyw, gdyż każda z nich wpisuje się w niezwykle bogatą mozaikę lokalnych, polsko-niemieckich projektów transgranicznych. W niektórych projektach ściśle współpracuje bardzo duża liczba partnerów po obu stronach granicy, których nie sposób tu wymienić.

Więcej informacji znajduje się na stronach internetowych projektów:

<https://przygodaznysa.eu/>

<https://parkmuzakowski.nid.pl/>

<http://geopark.muzakowski.pl/>

[https://bip.umleknica.pl/102/1351/Skarby pogranicza - ochrona i promocja polsko - niemieckiego dziedzictwa natury i kultury/](https://bip.umleknica.pl/102/1351/Skarby_pogranicza_-_ochrona_i_promocja_polsko_-_niemieckiego_dziedzictwa_natury_i_kultury/)

<https://dodn.dolnyslask.pl/projekty/gros-fur-klein-duzi-dla-malych/>

<https://dodn.dolnyslask.pl/dzialalnosc/duzi-i-mali/>

<http://ecek.fcwp.zgorzelec.pl/category/poznac/>

KRZYSZTOF KOLANOWSKI

**Wspólny Sekretariat Polska-Saksonia
2014–2020**

Program Interreg Polska-Słowacja – dwie perspektywy

Początek nowego roku to czas podsumowań oraz rewizji planów. Rok 2020 był czasem nowych wyzwań organizacyjnych o niespotykanej dotąd skali. Rok 2021 będzie szczególnie ważny dla kształtu nowego programu na lata 2021–2027.

Zdjęcia 1, 2, 5, 6 –
fot. @zyciepopracy

Zdjęcia 3, 4 –
fot. CPE

Realizacja projektów programu 2014–2020

Covid-19 pokrzyżował wiele ubiegłorocznych planów. Aby ograniczyć negatywny wpływ pandemii, wprowadzone zostały szczególne rozwiązania, umożliwiające płynną realizację projektów. W 2020 roku w ramach programu wydatkowano niemal 28 mln euro, z czego prawie 24 mln euro stanowi dofinansowanie unijne ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Dzięki współpracy partnerów z Polski i Słowacji zmodernizowanych zostało kolejnych 13 km dróg na obszarze polsko-słowackiego pogranicza. Mimo pandemii odbyło się 51 wspólnych szkoleń, wspierających m.in. zatrudnienie w regionie. Polsko-słowackie pogranicze zyskało 830 km szlaków rekreacyjnych. Zmodernizowane zostały 24 obiekty kulturowe.

Wydarzenia

Większość z zaplanowanych spotkań przeniesiono do wirtualnej rzeczywistości, co na taką skalę było dla wszystkich nowym doświadczeniem. Zanim wprowadzono restrykcje związane z epidemią koronawirusa, przedstawiciele programu aktywnie uczestniczyli w II Forum Słowackim w Jasionce k. Rzeszowa. W ramach sześciu paneli tematycznych parlamentarzyści, samorządowcy i eksperci dyskutowali na tematy

związane z Funduszami Europejskimi, polityką regionalną, potrzebami rynku pracy, ochroną środowiska, a także dyplomacją kulturalną oraz turystyką. Przedstawiciele programu uczestniczyli w panelu dyskusyjnym „Sąsiedzi zza Tatr – współpraca transgraniczna”.

Tradycją staje się również udział przedstawicieli programu w TAURON Festiwalu Biegowym. W 2020 roku odbyła się z zachowaniem wszystkich obostrzeń 11. edycja Festiwalu. Po raz drugi zorganizowany został transgraniczny bieg na 35 km – VisegRun with Interreg PL-SK, którego byliśmy tytularnym partnerem. Wzięło w nim udział blisko 400 biegaczy.

Wydarzenie roczne i Europejski Dzień Współpracy 2020

Wydarzenie roczne w 2020 roku miało formułę online zamiast plenerowego święta. Składało się ono z dwóch części – webinaru oraz kampanii w mediach społecznościowych.

W ramach programu nawiązano współpracę z Instytutem Polskim w Bratysławie oraz Uniwersytetem Preszowskim w Preszowie. W październiku 2020 roku odbył się webinar „Fundusze Unijne zmieniają polsko-słowackie pogranicze. Poznaj transgraniczne projekty Interreg” w ramach połączonych obchodów 5. Dni Polskich

w Preszowie oraz Europejskiego Dnia Współpracy, podczas którego zaprezentowane zostały cztery projekty. Partnerzy wydarzenia zorganizowali wystawy i koncerty promujące polsko-słowackie dziedzictwo kulturowe.

Nowością w perspektywie 2014–2020 była także przeprowadzona w ubiegłym roku kampania promocyjna w mediach społecznościowych. W ciągu czterech tygodni powstało 26 postów na Facebooku i Instagramie, które promowały program oraz efekty 25 projektów realizowanych dzięki współpracy transgranicznej. Na wycieczkę

Nowa perspektywa 2021–2027

Równoległe do realizacji przedsięwzięć w ramach perspektywy 2014–2020, w roku 2020 podjęto prace związane z przygotowaniem nowej edycji programu na lata 2021–2027. W bieżącym roku dokumenty dotyczące programu Interreg Polska-Słowacja w kolejnej perspektywie zostaną przedłożone w Komisji Europejskiej. Celem programu niezmiennie pozostanie budowanie więzi łączących społeczności po obu stronach granicy poprzez wspólne inicjatywy lokalne i regionalne, które służyć

śladowi projektów programu wybrali się polscy i słowaccy influencerzy. Martina Magulová (@cestujemebezcestovky) podróżowała „Szlakiem Kultury Wołoskiej” i trasami projektu „Babia Góra Trails”. Monika i Paweł, prowadzący na Instagramie profil @zyciepopracy udali się do Nowego Targu i Chochołowa, a na Słowację pojechali rowerami, promując trasę projektu „Szlak Wokół Tatr”.

Obchody 30-lecia Interreg

W 2020 roku odbyły się obchody 30-lecia programu Interreg. Komisja Europejska zorganizowała we współpracy z INTERACT wirtualną wystawę oraz wydała publikację „30 projects for 30 years of Interreg” (tłum. „30 projektów na 30-lecie Interregu”), w której zaprezentowana została m.in. inicjatywa pn. „Rewitalizacja beskidzkich lasów na polsko-słowackim pograniczu”.

W ramach jubileuszu zorganizowany został konkurs fotograficzny, który cieszył się dużą popularnością wśród beneficjentów, a Regionalny Punkt Kontaktowy w województwie śląskim przygotował niezwykle ciekawą interaktywną publikację, prezentującą w innowacyjny sposób efekty polsko-słowackich projektów realizowanych z udziałem partnerów z województwa. Opracowany materiał znajduje się na stronie www.ewt.slaskie.pl.

będą rozwojowi całego regionu. Podstawę przygotowania zakresu tematycznego nowego programu stanowiła analiza społeczno-gospodarcza, według której wyznaczono priorytety na wskazanym terenie. Badanie wykazało, że na obszarze wsparcia istnieje kilka ważnych wyzwań, między innymi negatywne trendy demograficzne i starzejące się społeczeństwo, konieczność wsparcia ochrony środowiska, brak dobrze rozwiniętego transportu publicznego poza miastami oraz potrzeba dalszego dbania o utrzymywanie dóbr kultury w dobrym stanie, troska o chronioną przyrodę, a także budowanie kompleksowej oferty turystycznej.

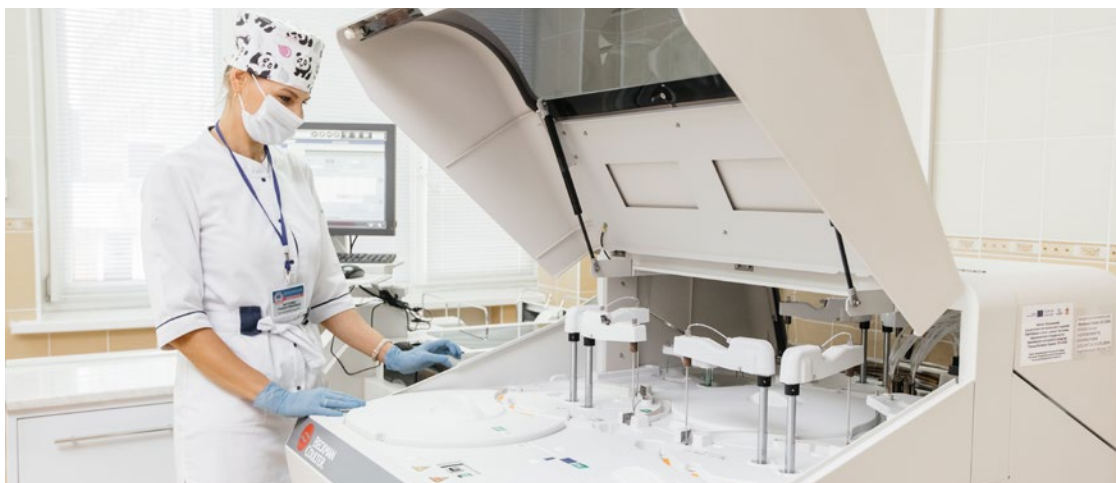
Na podstawie analizy grupa robocza przygotowała logikę interwencji i wybrała cztery kluczowe obszary wsparcia w programie Interreg Polska-Słowacja na lata 2021–2027, które wspierają poszczególne cele polityki Unii Europejskiej. Są to:

- przyjazne naturze i bezpieczne Pogranicze,
- lepiej połączone Pogranicze,
- twórcze i atrakcyjne turystycznie Pogranicze,
- współpraca instytucji i mieszkańców Pogranicza.

ALEKSANDRA GIERAT

**Wspólny Sekretariat Techniczny
Programu Interreg V-A Polska-Słowacja
2014–2020**

Program Polska-Białoruś-Ukraina – współpraca wielowymiarowa

fot. Oddział PBU w Brześciu, Białoruś (projekt „EpidSafe”)

Wdrażanie projektów współpracy transgranicznej na wschodniej granicy Unii Europejskiej jest ambitnym zadaniem, a rok 2020 przyniósł jeszcze dodatkowe wyzwania. W związku z pandemią i zamykaniem granic organizacja wspólnych wydarzeń stała się niemożliwa. Sytuacja w Mińsku znacznie utrudniła komunikację z partnerami z Białorusi, ale dała też impuls Komisji Europejskiej do przemyślenia dalszego sposobu wdrażania programu u naszych wschodnich sąsiadów. Jednocześnie konieczne było uwzględnienie procesu decentralizacji i reformy administracyjnej na Ukrainie, w ramach której część jednostek przestaje istnieć, a inne przejmują ich zobowiązania wynikające z umów grantowych. Mimo tego splotu zmieniających się okoliczności Program Polska-Białoruś-Ukraina 2014–2020 odnotowuje dalsze postępy, a pojawienie się kolejnych wspólnych problemów nadaje nowy sens współpracy transgranicznej.

Po pierwsze ochrona zdrowia

Wiele regionów borykało się z brakiem sprzętu medycznego i osób do opieki nad chorymi, dlatego jeszcze w pierwszej połowie 2020 roku w ramach Programu Polska-Białoruś-Ukraina (PBU) przeznaczonych zostało 3 mln euro na zakup specjalistycznego sprzętu i wyposażenia, umożliwiającego

skuteczną walkę z pandemią. Dodatkowe wsparcie trafiło na poczet działań podejmowanych w 11 projektach z dziedziny ochrony zdrowia. Dzięki temu szpitale oraz inne jednostki zlokalizowane w Polsce, na Białorusi i Ukrainie mogły zyskać nowe wyposażenie, na przykład aparaturę wspomagającą oddychanie (respiratory, przyrządy do podawania tlenu itp.), a także urządzenia monitorujące czynności życiowe pacjentów (różnego typu monitory, w tym kardiomonitoring), defibrylatory czy łóżka szpitalne. Istotna część wydatków z budżetu programu została również przeznaczona na zakup środków do dezynfekcji, sterylizacji oraz ochrony osobistej. Trzeci priorytet stanowiło finansowanie testów na Covid-19.

Monitoring rezultatów

W 2020 roku w trakcie realizacji było 139 projektów PBU, w tym:

- 10 dużych projektów infrastrukturalnych (DPI),
- 64 projekty regularne,
- 65 mikroprojektów.

Dotyczyły one czterech celów tematycznych:

- dziedzictwa,
- dostępności,
- bezpieczeństwa,
- granic.

Rok 2020 przyniósł także pomyślne zakończenie 12 projektów PBU.

Na ich realizację ze środków programu przekazanych zostało łącznie 20,5 mln euro.

Najwięcej sfinalizowanych projektów dotyczy budowy lub przebudowy dróg. W efekcie mieszkańcy i turyści mogą już korzystać z 85 km nowych lub wyremontowanych tras zlokalizowanych na obszarze objętym programem. Prace drogowe prowadzono zarówno w Polsce (województwo lubelskie, mazowieckie i podkarpackie), jak i na Białorusi (obwód grodzieński i brzeski) czy Ukrainie (obwód lwowski i wołyński).

Wśród zakończonych inicjatyw w ramach tego celu tematycznego możemy znaleźć jeden projekt DPI – **RDW812** oraz sześć projektów regularnych: **DOPC**, **ECORoads**, **PaNTHer**, **FasterSafer**, **ImTraPBU** i **Accessibility**.

Kolejne dwa projekty regularne – **Road** i **Pavilions** zostały zrealizowane przez Wojewodę Podlaskiego. Przyczyniły się one do zwiększenia efektywności i bezpieczeństwa granic. Dzięki nim powstały dwa dodatkowe pasy kontrolne oraz nowe pawilony kontroli celno-pasportowej na przejściu granicznym Kuźnica Białostocka-Bruzgi, co zwiększyło przepustowość tego przejścia o ponad 75%, znacznie przyspieszając kontrolę na granicy.

Mikroprojekty PBU dotyczą przede wszystkim inicjatyw miękkich, promujących lokalną kulturę i historię. Koncentrują się na tym, co jest „bliskie sercu” lokalnych społeczności. Wachlarz rezultatów oraz nowych produktów, powstałych dzięki zakończeniu trzech takich projektów – **Promo2Castles**, **VIRTOUR** oraz **TogetherNow** – jest bardzo szeroki. Do najważniejszych należą wirtualne trasy zwiedzania, aplikacje mobilne, konferencje i koncerty plenerowe, warsztaty oraz wymiana naukowa dla kadry zarządzającej kulturą, liczne albumy, przewodniki turystyczne oraz mapy.

Szczegółowe opisy działań projektów dofinansowanych z Programu PBU znajdują się na stronie internetowej www.pbu2020.eu (zestawienie projektów finansowanych z różnych programów znajduje się w bazie keep.eu).

W 2020 roku został przeprowadzony trzeci, ostatni już nabór wniosków w ramach perspektywy 2014–2020. O środki na zachowanie

dziedzictwa naturalnego i kulturowego ponownie walczyły mikroprojekty. Łącznie wpłynęło aż 178 wniosków, z których 28 zostało pozytywnie ocenionych. Proces podpisywania umów grantowych potrwa do końca kwietnia 2021 roku.

Program PBU 2014–2020 zainwestował w transgraniczne przedsięwzięcia ponad 168 mln euro.

Programowanie przyszłości

W tym samym czasie trwają już prace nad przygotowaniem kolejnej edycji programu. Po raz pierwszy programy dotyczące zewnętrznej granicy Unii Europejskiej – w tym Program PBU 2021–2027 – zostaną włączone do szerokiej, europejskiej rodziny programów współpracy Interreg. Pierwszym krokiem było sporządzenie analizy społeczno-gospodarczej obszaru objętego wsparciem oraz przygotowanie projektu strategicznej części dokumentu programowego. Odbyły się też konsultacje publiczne dotyczące przyszłych priorytetów. W opracowaniu jest Strategia Ocena Oddziaływania na Środowisko oraz koncepcje dużych projektów infrastrukturalnych, które będą flagowymi inwestycjami programu o znaczeniu ponadregionalnym.

fot. Oddział PBU w Brześciu, Białoruś (projekt „Ourbetterstreet”)

Instytucje Programu PBU otwierają kolejne rozdziały współpracy ponad granicami. Tablice sygnalizujące pomoc Unii Europejskiej już na stałe wpisują się w krajobraz pogranicza, a województwa, obwody, gminy, miasta czy rejony widzą w tej współpracy coraz więcej szans rozwojowych.

MONIKA KOZŁOWSKA
ALEKSANDRA MAKOWIECKA
Wspólny Sekretariat Techniczny
Programu Polska-Białoruś-Ukraina
2014–2020

Współpraca na pograniczu w Programie Polska-Rosja

Na wschodniej granicy Unii Europejskiej realizowany jest Program Współpracy Transgranicznej Polska-Rosja 2014–2020, wspierający rozwój społeczno-gospodarczy i poprawiający jakość życia mieszkańców.

W ubiegłym roku w Programie Współpracy Transgranicznej Polska-Rosja 2014–2020 zakontraktowano dziesięć projektów regularnych z Celu Tematycznego (CT) „środowisko” oraz cztery projekty regularne z CT „dostępność”. Ich wartość dofinansowania wynosi 25 mln euro. Poza tym wdrażanych jest dwanaście projektów regularnych z CT „dziedzictwo” o wartości dofinansowania 13,2 mln euro oraz trzy duże projekty infrastrukturalne – dwa z CT „dziedzictwo” i jeden z CT „dostępność”. Wartość

wsparcia finansowego dla tych strategicznych przedsięwzięć to 15,9 mln euro. Dodatkowo, w październiku 2020 roku, Wspólny Komitet Monitorujący zdecydował o przeznaczeniu wygospodarowanych w programie oszczędności na dwa projekty z listy rezerwowej z CT „dziedzictwo”, których umowy o dofinansowanie zostaną podpisane w pierwszej połowie bieżącego roku.

Aktualnie najbardziej zaawansowane jest wdrożenie przedsięwzięć ukierunkowanych na ochronę dziedzictwa kulturowego i historycznego oraz mających na celu rozwój tury-

styki w obszarze przygranicznym. Dzięki nim budowane są ścieżki rowerowe, rewitalizowane są parki, powstają nowe wystawy w muzeach, remontowane są statki historyczne oraz przeprowadzane są remonty obiektów historycznych. Podejmowane są także wspólne inicjatywy, takie jak imprezy i wydarzenia tematyczne czy warsztaty oraz wykreowane zostają nowe, wspólne produkty turystyczne. Większość przedsięwzięć zostanie zakończona w tym roku.

Z uwagi na znaczne zaawansowanie działań projektowych już teraz można podziwiać efekty licznych inicjatyw, jak również korzystać z powstałych rezultatów.

fol. Marcin Kierul

fol. Marcin Kierul

Dobry przykład stanowi przedsięwzięcie „**Turystyka bez granic – szlakami turystycznymi na obszarach transgranicznych Rosji i północno-wschodniej Polski**”, realizowane przez Stowarzyszenie Gmin „Polskie Zamki Gotyckie” (beneficjent wiodący) we współpracy z czterema innymi podmiotami z Polski i z Rosji.

W ubiegłym roku w ramach projektu powstała nowa wersja przewodnika mobilnego „Szlaki Zamków Gotyckich”. Jest to jedna z najdynamiczniej rozwijających się aplikacji turystycznych w Polsce. To nie tylko kompendium wiedzy prezentujące unikatowe szlaki turystyczne wyznaczone w Polsce północnej oraz w Obwodzie Kaliningradzkim, ale także gry terenowe na wybranych szlakach. Korzystając z aplikacji zarówno dorośli, jak i dzieci mogą aktywnie i w formie atrakcyjnej rozrywki spędzić czas oraz pogłębić swoją wiedzę na temat szlaków i zamków. Aplikacja sprawdzi się zarówno wśród osób, które chcą poznać historię i dowiedzieć się o nieznanym dotąd faktach oraz ciekawostkach związanych z ważnymi ośrodkami średniowiecznej Europy, jak i wśród turystów po raz kolejny przemierzających szlaki zamków gotyckich. Dzięki zainstalowaniu aplikacji na swoim smartfonie osoba z niej korzystająca ma dostęp do pełnej bazy danych, w której znajdują się informacje na temat noclegów, restauracji, organizowanych wydarzeń (w tym koncertów, warsztatów, inscenizacji bitew itp.), a także opisów okolicznych atrakcji turystycznych, które warto odwiedzić.

Poza funkcją edukacyjną i turystyczną, głównym zadaniem przewodnika jest promocja dziedzictwa kulturowego obszaru regionu Morza Bałtyckiego, obejmującego północną Polskę oraz Obwód Kaliningradzki i wyróżniającego się unikatowymi wartościami historycznymi oraz kulturowymi. Aplikacja zawiera informacje na temat 114 wyselekcjonowanych, atrakcyjnych miejsc i obiektów, podzielonych na sześć tematycznych tras turystycznych:

- „Szlak Zamków Gotyckich”,
- „Zamki Gotyckie Obwodu Kaliningradzkiego”,
- „Szlak zabytków hydrotechniki”,
- „Szlak latarni morskich”,
- „Szlak bursztynowy”,
- „Szlak Kopernikowski”.

Aplikacja jest dostępna w czterech językach (polskim, angielskim, rosyjskim oraz niemieckim) i dostosowana do iOS/Android, a także posiada opcję odsłuchiwanie treści opisów. Jej najnowsza wersja została wzbogacona o kolejne szlaki oraz questy znajdujące się po stronie rosyjskiej – w Obwodzie Kaliningradzkim. Są to m.in. szlaki – Bursztynowy, Fortyfikacji, Pierwszej Wojny Światowej i szlak podążający „Śladami Immanuela Kanta”. Szlak Bursztynowy dostępny był już w poprzedniej wersji aplikacji, a teraz został rozszerzony i swoim zasięgiem obejmuje również stronę rosyjską. Dzięki temu, że aplikacja zawiera opisy najciekawszych miejsc w Kaliningradzie, możemy wybrać się na wycieczkę bez konieczności korzystania z usług tradycyjnego przewodnika.

Z nowej wersji aplikacji mogą również korzystać osoby niedowidzące, dzięki wprowadzonej funkcji, jaką jest audiodeskrypcja zdjęć dołączonych do obiektów, oraz w związku z rozszerzeniem funkcjonalności o odczytywanie opisów. Osoba niedowidząca może również poruszać się po aplikacji za pomocą swojego głosu, korzystając z funkcji asystenta. Jest to bardzo proste – wystarczy za pomocą głosu opisać, z której części aplikacji chce się skorzystać i o jakim szlaku turystycznym czy zamku usłyszeć.

Aplikację można pobrać ze strony <https://mobilne.wm.pl/zamki-gotyckie> lub wpisując w wyszukiwarce marketu mobilnego Play lub AppStore hasło: „Szlaki Zamków Gotyckich”.

W ramach projektu „Turystyka bez granic – szlakami turystycznymi na obszarach transgranicznych Rosji i północno-wschodniej Polski” zamki w północno-wschodniej Polsce zostaną

zaprezentowane nie tylko w aplikacji mobilnej, ale również w planowanych publikacjach oraz na mapach. Dodatkowo przedsięwzięcie przewiduje oznaczenie szlaków tablicami informacyjnymi „Szlakiem zamków i fortyfikacji” oraz zorganizowanie gry turystycznej przybliżającej postaci Mikołaja Kopernika i Immanuela Kanta. Odbędą się także wizyty studyjne dziennikarzy oraz blogerów polskich, rosyjskich oraz niemieckich, podczas których zapoznają się z trasami popularnych szlaków turystycznych, na przykład Szlakiem Zamków Gotyckich, Szlakiem Mikołaja Kopernika, Szlakiem Immanuela Kanta, Szlakiem Wielkich Jezior Mazurskich, Szlakiem Pierwszej Wojny Światowej oraz Szlakiem Bursztynowym. Pod koniec tego roku powstanie także multimedialna mapa państwa krzyżackiego w XV w. wraz z grą edukacyjną oraz interaktywna mapa zatytułowana „Szlakiem Zamków Gotyckich”. Wszystkie materiały zostaną zamieszczone na stronie internetowej Stowarzyszenia Gmin „Polskie Zamki Gotyckie” pod adresem: <https://zamkigotyckie.org.pl/>.

fot. Stowarzyszenie Gmin „Polskie Zamki Gotyckie”

Jednocześnie w bieżącym roku kontynuowane są prace nad przygotowaniem programu na kolejną perspektywę finansową, tj. na lata 2021–2027, aby nadal mogły być realizowane działania na polsko-rosyjskim pograniczu, wspierające rozwój społeczno-gospodarczy i poprawiający jakość życia jego mieszkańców.

Do tej pory odbyły się trzy posiedzenia Wspólnego Komitetu Programującego, przygotowującego nową edycję programu. Przeprowadzono również warsztaty online dla polskich i rosyjskich interesariuszy, podczas których przedstawiono najważniejsze założenia Programu Interreg Polska-Rosja 2021–2027.

KATARZYNA MARIA BARTNIK
KATARZYNA WANTOCH-REKOWSKA
Wspólny Sekretariat Techniczny
Programu Współpracy Transgranicznej
Polska-Rosja 2014–2020

Wydział Informacji Funduszy Europejskich – co było i będzie...

Wydział Informacji Funduszy Europejskich w Centrum Projektów Europejskich prowadzi działania o charakterze informacyjnym oraz promocyjnym z zakresu unijnego dofinansowania. Zapewnia również wsparcie Sieci Punktów Informacyjnych Funduszy Europejskich w całej Polsce, między innymi w postaci szkoleń dla konsultantów.

Ze względu na sytuację epidemiczną w kraju w minionym roku wiele aktywności zostało przeniesionych do internetu. Wydarzenia zaplanowane na 2020 rok zrealizowane zostały w formule online (za pośrednictwem Facebooka, kanału Youtube oraz platform szkoleniowych). Zintensyfikowano też działalność w mediach społecznościowych, gdzie konsultanci Centralnego Punktu Informacyjnego (CPI) informowali klientów o aktualnościach związanych z FE w czasie pandemii, zamieszczali różnego rodzaju poradniki i praktyczne wskazówki dotyczące realizacji projektów. Dzięki temu z końcem grudnia liczba „followersów” na Facebooku osiągnęła blisko 1500 osób.

Ogółem w 2020 roku CPI zrealizował 13 spotkań informacyjnych, zorganizował cztery szkolenia z ekspertem zewnętrznym oraz dwa spotkania dla studentów uczelni wyższych. Wzięło w nich udział łącznie blisko **800 osób**. Ponadto Specjaliści CPI udzielili ponad **13 tysięcy konsultacji**, czterokrotnie występowali w charakterze prelegenta oraz zorganizowali stoisko podczas spotkania z organizacjami pozarządowymi w Ministerstwie Funduszy i Polityki Regionalnej „Fundusze Europejskie dla NGO”.

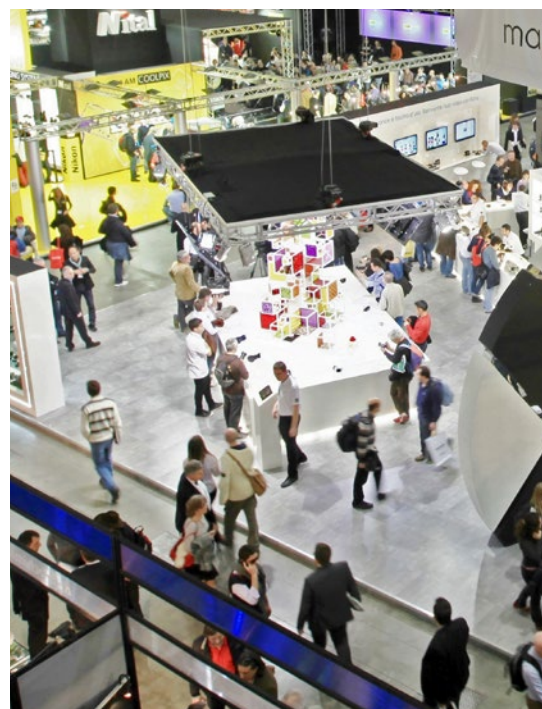
Zgodnie z planem wydane zostały cztery numery Magazynu Funduszy Europejskich „w Centrum”, który jest dostępny zarówno w wersji papierowej we wszystkich 64 Punktach Informacyjnych Funduszy Europejskich w całym kraju, jak i w wersji elektronicznej na stronie internetowej Centrum Projektów Europejskich.

Również w bieżącym roku specjaliści ds. Funduszy Europejskich z CPI monitorują dostępność unijnego finansowania dla różnych grup beneficjentów. Poniżej przedstawiamy informacje na temat naborów, tym razem dla przedsiębiorstw oraz jednostek samorządu terytorialnego.

Nowy rok dla MŚP

W 2021 roku polskie firmy z sektora MŚP nadal będą mogły uzyskać z Funduszy Europejskich wsparcie na swoją działalność.

Z Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój 2014–2020 dostępne są dla przedsiębiorców fundusze na promowanie marek produktowych, które mają szansę stać się markami rozpoznawalnymi na rynkach zagranicznych oraz na promowanie Marki Polskiej Gospodarki. Inicjatywa ta związana jest z udziałem Polski w Światowej Wystawie Expo 2020 w Dubaju. Pozyskane środki mogą zostać przeznaczone na promocję oraz udział w targach, wystawach, misjach gospodarczych lub konferencjach zagranicznych.

fol. depositphotos

Nabór wniosków w konkursie **Go to Brand** potrwa **do 29 marca 2021 roku**.

Szczegóły na stronie:
<https://www.parp.gov.pl/component/grants/grants/go-to-brand-expo-2020>

Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości już kolejny rok prowadzi konkursy dla przedsiębiorców. Można składać wnioski dotyczące opracowania nowego lub ulepszanego projektu wzorniczego, którego efektem będzie wdrożenie innowacji produktowej, mającej zaspokoić specyficzne potrzeby osób z ograniczeniami funkcjonalnymi (np. fizycznymi czy poznawczymi). W ramach konkursu **Design dla przedsiębiorców** firmy mogą sfinansować m.in.: usługi audytu wzorniczego, usługi przygotowania strategii opracowania projektu oraz usługi wdrożenia nowego produktu.

Nabór wniosków w konkursie **Design dla przedsiębiorców** potrwa **do 28 lipca 2021 roku**.

Szczegóły na stronie: <https://www.parp.gov.pl/component/grants/grants/design-dla-przedsiębiorców-dostępność-plus>

Do 27 maja tego roku przedsiębiorcy z obszaru Polski Wschodniej mogą się ubiegać o dofinansowanie na kompleksowe wsparcie związane z opracowaniem i przygotowaniem do wdrożenia nowego modelu biznesowego związanego z internalizacją. Środki w wysokości nawet 800 tys. zł są dostępne w ramach Programu Operacyjnego Polska Wschodnia 2014–2020.

Narodowe Centrum Badań i Rozwoju po raz kolejny prowadzi konkurs „Szybka Ścieżka”, ukierunkowany na zintensyfikowanie badań przemysłowych i eksperymentalnych prac rozwojowych w firmach z terenów słabiej rozwiniętych. Nabór potrwa **do 4 maja 2021 roku**.

Polskie firmy z sektora MŚP mogą skorzystać nie tylko z dotacji, ale również z niskooprocentowanych pożyczek na rozwój działalności, które nie wymagają wprowadzenia na rynek innowacji. Przedsiębiorcy mają możliwość sfinansować dzięki nim zakup środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych. Operatorów pożyczek znaleźć można na stronie: www.pozyczkiunijne.bgk.pl.

Nabory wniosków dla jednostek samorządu terytorialnego

Trwają prace nad nową perspektywą na lata 2021–2027, ale samorządy mogą się jeszcze ubiegać o środki unijne dostępne z budżetu za lata 2014–2020. Na ten rok przewidziano kilkanaście konkursów zarówno w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych (RPO), jak i programów krajowych. Wsparcie zostanie przeznaczone zarówno na projekty infrastrukturalne, jak i inwestycyjne związane z budową dróg, a także na przedsięwzięcia mające na celu zwiększenie efektywności energetycznej, wyposażenie placówek edukacyjnych, wsparcie żłobków i przedszkoli oraz na inicjatywy „miękkie” związane z edukacją, zdrowiem i integracją społeczną. O Fundusze Europejskie mogą się ubiegać jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia oraz jednostki organizacyjne samorządów.

fot. depositphotos

Wsparcie na usługi i integrację społeczną

W ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój **na I kwartał bieżącego roku** zaplanowano nabór dla *Działania 2.8 Rozwój usług społecznych świadczonych w lokalnej społeczności*. Wsparcie dotyczy przygotowania władz samorządowych oraz kadr instytucji pomocy i integracji społecznej do deinstytucjonalizacji usług społecznych.

W celu wsparcia działań na rzecz integracji w ramach RPO zaplanowano konkursy w czterech regionach:

- **kujawsko-pomorskim** – *Poddziałanie 9.1.1 Aktywne włączenie społeczne w ramach ZIT*; w ramach naboru dofinansowanie otrzymają projekty na obszarze Bydgoszczy, Torunia i terenu powiązanego z nimi funkcjonalnie – nabór w **listopadzie 2021 roku**;

- **lubuskim** – Poddziałanie 7.4.2 Aktywne włączenie w ramach podmiotów integracji społecznej realizowane przez ZIT Zielona Góra; to wsparcie dedykowane projektom dotyczącym tworzenia i działalności podmiotów integracji społecznej – nabór jest planowany **na czerwiec 2021 roku**;
- **łódzkim** – (i) Poddziałanie IX.1.1 Aktywizacja społecznozawodowa osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym; będzie to nabór projektów służących aktywizacji społeczno-zawodowej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym; konkurs odbędzie się w dwóch rundach – **19–29 marca oraz we wrześniu 2021 roku**; (ii) Poddziałanie IX.2.1 Usługi społeczne i zdrowotne; beneficjenci zyskają środki na rozwój usług wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, rozwój placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży oraz rozwój usług medyczno-opiekuńczych dla osób starszych lub z niepełnosprawnościami – nabór ma się odbyć **w marcu bieżącego roku**;
- **pomorskim** – (i) Poddziałanie 6.2.2. Rozwój usług społecznych; projekty mają polegać na poprawie dostępu do zdeinstytucjonalizowanych, spersonalizowanych i zintegrowanych usług społecznych; (ii) Działanie 7.3 Infrastruktura społeczna; to wsparcie budowy i rozbudowy oraz wyposażenie obiektów infrastruktury społecznej, jak również mieszkań chronionych i wspomaganych – nabory w obu konkursach zaplanowano **na maj 2021 roku**.

Wsparcie na ochronę zdrowia

Samorządy mogą być beneficjentami w działaniach dotyczących profilaktyki prozdrowotnej. W ramach **RPO Lubuskie 2020 na I kwartał bieżącego roku** zaplanowany jest nabór w Działaniu 6.7 Profilaktyka i rehabilitacja zdrowotna osób pracujących i powracających do pracy oraz wspieranie zdrowych i bezpiecznych miejsc pracy. **Na kwiecień 2021 roku** zaplanowano nabór w ramach **RPO Województwa Łódzkiego: Poddziałanie X.3.1 Programy z uwzględnieniem rehabilitacji medycznej ułatwiające powroty do pracy oraz umożliwiające wydłużenie aktywności zawodowej**. W tym RPO odbędzie się także konkurs dla **Poddziałania X.3.3 Działania uzupełniające populacyjne programy profilaktyczne w kierunku wczesnego wykrywania nowotworu jelita grubego, piersi i szyjki macicy**. Przeprowadzenie naboru jest przewidywane **w czerwcu tego roku**. Natomiast w **województwie opolskim** zgodnie z harmonogramem nabór zaplanowany

jest **na czerwiec 2021 roku** w ramach Działania 8.1 Dostęp do wysokiej jakości usług zdrowotnych i społecznych.

Edukacja

Dofinansowanie dla projektów edukacyjnych przeznaczonych jest na rozwijanie kompetencji kluczowych u uczniów, doskonalenie zawodowe nauczycieli i na wsparcie w infrastrukturę pla-

foto: depositphotos

cówek edukacyjnych. Zgodnie z harmonogramem naboru wniosków dla **RPO Województwa Kujawsko-Pomorskiego na 31 marca bieżącego roku** zaplanowano konkursy w ramach **Poddziałania 10.1.2 Kształcenie ogólne w ramach ZIT**. Również w **województwie łódzkim** przewidziane są nabory na projekty dotyczące wsparcia szkół lub placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe. Tego typu przedsięwzięcia będą realizowane w ramach dwóch poddziałań **XI.3.1 Kształcenie zawodowe** (nabór zaplanowano **na czerwiec tego roku**) oraz **XI.3.2 Kształcenie zawodowe – miasto Łódź** (przewidywany nabór **we wrześniu bieżącego roku**). W **RPO Województwa Małopolskiego w marcu tego roku** odbędzie się konkurs z **Poddziałania 10.1.4 Małopolska chmura edukacyjna**. W ramach **RPO Województwa Mazowieckiego** również **w marcu 2021 roku** będzie możliwe pozyskanie dofinansowania na zakup sprzętu i oprogramowania do szkół, aby umożliwić wprowadzenie nowoczesnych form nauczania w formule zdalnej ze względu na pandemię Covid-19. Konkurs odbędzie się w **Poddziałaniu 2.1.2 E-usługi dla Mazowsza w ramach ZIT**.

Żłobki i przedszkola

Otrzymanie wsparcia dla inicjatyw umożliwiających powrót na rynek pracy osobom sprawującym opiekę nad dziećmi do lat trzech poprzez tworzenie m.in. żłobków będzie możliwe w ramach **RPO Województwa Łódzkiego Działanie X.1 Powrót na rynek pracy osób sprawujących opiekę nad dziećmi w wieku do lat 3**. Nabory odbędą się w **marcu, czerwcu i we wrześniu bieżącego roku**. Również w województwie łódzkim zaplanowano **na listopad 2021 roku** nabory dotyczące edukacji przedszkolnej w *Poddziałaniu XI.1.1 Edukacja przedszkolna* oraz *Poddziałaniu XI.1.3 Edukacja przedszkolna – miasto Łódź*. W ramach **RPO Województwa Mazowieckiego na czerwiec tego roku** przewidywany jest konkurs z *Poddziałania 10.1.4 Edukacja przedszkolna*.

Efektywność energetyczna

Dla samorządów ze **Śląska na marzec tego roku** zaplanowano nabór na projekty z zakresu głębokiej, kompleksowej modernizacji energetycznej wielorodzinnych budynków mieszkaniowych. O dofinansowanie można się starać w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko *Poddziałanie 1.7.1 Wsparcie efektywności energetycznej w budynkach mieszkalnych w województwie śląskim*.

Wsparcie na projekty związane z kompleksową modernizacją energetyczną budynków użyteczności publicznej i efektywność energetyczną w regionach dostępne będzie w tym roku w ramach:

- **RPO Województwa Dolnośląskiego – (i) Poddziałanie 3.3.1 Efektywność energetyczna w budynkach użyteczności publicznej i sektorze mieszkaniowym – konkursy horyzontalne – nabór od 26 kwietnia do 10 maja 2021 roku** oraz (ii) *Poddziałanie 3.3.3 Efektywność energetyczna w budynkach użyteczności publicznej i sektorze mieszkaniowym – ZIT Aglomeracji Jeleniogórskiej*; konkurs jest otwarty **do 15 kwietnia 2021 roku**;
- **RPO Województwa Kujawsko-Pomorskiego – Działanie 3.3 Efektywność energetyczna w sektorze publicznym i mieszkaniowym**; nabór rozpocznie się **31 marca 2021 roku**;
- **RPO Lubuskie 2020 – Poddziałanie 3.2.3 Efektywność energetyczna – ZIT Zielona Góra**; nabór będzie trwał w **dniach 22–29 marca 2021 roku**;
- **RPO Województwa Łódzkiego – Poddziałanie IV.1.2 Odnawialne źródła energii**; nabór jest zaplanowany **na kwiecień bieżącego roku**;

- **RPO Województwa Śląskiego – Poddziałanie 4.6.1 Czyste powietrze – konkurs**; nabór ma trwać **do 30 kwietnia 2021 roku**.

Infrastruktura drogowa

Budowa i przebudowa dróg to projekty, które będą możliwe do sfinansowania w ramach **RPO Województwa Małopolskiego – Poddziałanie 7.1.1 Drogi regionalne** (nabór w **kwietniu tego roku**), **RPO Województwa Warmińsko-Mazurskiego – Poddziałanie 7.2.3 Infrastruktura drogowa w miejskim obszarze funkcjonalnym Elku – ZIT** (nabór w **kwietniu bieżącego roku**) oraz **RPO Województwa Wielkopolskiego – Poddziałanie 5.1.1 Wzmocnienie regionalnego układu powiązań drogowych** (drogi wojewódzkie będące w zarządzie

fot. depositphotos

Samorządu Województwa Wielkopolskiego oraz drogi, których realizacja wynika ze Strategii ZIT lub Mandatów Terytorialnych OSI); nabór trwać będzie **do 31 marca 2021 roku**.

Szczegółowe informacje o naborach znajdują się na stronach internetowych Regionalnych Programów Operacyjnych oraz pod linkiem www.funduszeuropejskie.gov.pl.

W razie pytań i wątpliwości warto skontaktować się z Punktami Informacyjnymi Funduszy Europejskich, zlokalizowanymi w całej Polsce.

URSZULA JACKOWSKA
MAGDALENA OKULSKA
Centralny Punkt Informacyjny FE
w Warszawie

Zamówienie publiczne poniżej progów krajowych

fot. depositphotos

Zgodnie z art. 2 ust. 1 pkt 1 przepisy nowej ustawy Prawo zamówień publicznych z dnia 11 lutego 2019 roku stosuje się do ogłaszanych przez zamawiających publicznych zamówień klasycznych oraz konkursów, których wartość jest równa lub przekracza kwotę 130 tys. zł (Dz.U. 2019.2020). Niniejsza wartość nie uwzględnia podatku od towarów i usług (VAT). Ustawodawca w międzyczasie zrezygnował od ustanowienia zasad dla tzw. zamówień bagatelnych. W uchylonym już art. 2 ust. 2 ustawy Prawo zamówień publicznych ustawa wprowadzała reżim udzielania zamówień w postaci jednorazowego zakupu, którego wartość jest mniejsza niż 130 tys. zł, a nie mniejsza niż 50 tys. zł. Zamówienia w tym przedziale kwotowym były określane przez ustawę zamówieniami bagatelnymi. Jednak od 1 stycznia 2021 roku zamawiający nie są już zobligowani do stosowania ustawy w przypadku zamówień powyżej 50 tys. zł i obecnie progiem udzielania zamówień pozostaje tylko wartość 130 tys. zł.

Mimo że zamawiający nie są zobowiązani do stosowania ustawy Prawo zamówień publicznych, to jednak z uwagi na fakt, iż wydają środki publiczne muszą przestrzegać określonych zasad. Każde

wydatkowanie środków może być kontrolowane przez odpowiednie organy, jak np. regionalne izby obrachunkowe lub Najwyższą Izbę Kontroli. Kontrola może również zostać przeprowadzona w odniesieniu do zasad programu, który stanowi źródło finansowania danego wydatku.

W tym kontekście należy wskazać, że w art. 44 ust. 3 ustawy o finansach publicznych z dnia 27 sierpnia 2009 roku określono zasady, z których wynika, że wydatkowanie środków publicznych następować musi w:

- sposób celowy i oszczędny, z zachowaniem zasady uzyskiwania najlepszych efektów z danych nakładów oraz optymalnego doboru metod i środków służących osiągnięciu założonych celów,
- w sposób umożliwiający terminową realizację zadań, w wysokości i terminach wynikających z wcześniej zaciągniętych zobowiązań.

Dobre praktyki udzielania zamówień wskazuje również Komisja Europejska w komunikacie wyjaśniającym, dotyczącym prawa wspólnotowego, obowiązującego w dziedzinie udzielania zamówień, które nie są lub są jedynie częściowo

objęte dyrektywami w sprawie zamówień publicznych (2006/C 179/02). W dokumencie zwrócono uwagę na przestrzeganie generalnych zasad konkurencyjności, równego traktowania, przejrzystości i niedyskryminacji.

Przejrzyste procedury udzielania zamówień nieobjętych ustawą z pewnością są narzędziem ochrony kierownika jednostki i jej pracowników przed zarzutami ze strony organów kontrolnych, oraz organów ściągania. Warto również mieć na uwadze, że na podstawie ustawy o dostępie do informacji publicznej obywatele mogą kontrolować zasadność i efektywność wydatków publicznych poprzez zgłaszanie zapytań dotyczących ponoszonych przez jednostkę organizacyjną wydatków.

W związku z tym, dokonując zamówień poniżej progów ustawy Prawo zamówień publicznych, należy mieć na uwadze powyższe kwestie. Wydatkowanie środków publicznych z ich naruszeniem może skutkować zarzutem niegospodarności, a nawet karnym.

Z tego powodu należy rekomendować wprowadzanie wewnętrznych regulaminów udzielania zamówień publicznych, które pozwolą na wdrożenie ustawowej zasady wydatkowania środków publicznych w sposób racjonalny, efektywny, celowy i oszczędny. Bez względu na wartość zamówienia zamawiający powinien w swoje jednostce zapewnić bezstronność procedur przetargowych. Zagwarantowanie uczciwych

i bezstronnych procedur jest koniecznym następstwem obowiązku zapewnienia przejrzystości upublicznienia informacji. Udzielając zamówień należy zadbać o to, aby oferty były oceniane w oparciu o obiektywne czynniki, a tym samym, żeby zamówienie zostało udzielone w sposób niedyskryminacyjny. Z punktu widzenia osób realizujących zamówienia, kluczowa jest ich przejrzystość. W związku z tym osoby odpowiedzialne za udzielenie zamówienia powinny umieć wykazać w sposób klarowny i przekonujący, że w toku udzielania zamówienia nie wystąpił konflikt interesów z wykonawcą, nie faworyzowano jednego wykonawcy, a wybrana oferta zapewnia optymalne wykorzystanie nakładów finansowych względem oczekiwanych rezultatów i potrzeb zamawiającego, zapewniając efektywne wykonanie zamówienia publicznego. Oczywiście ewentualne naruszenie zasad będzie podlegać ocenie konkretnych okoliczności odnoszących się do danego przypadku, takich jak rodzaj zamówienia, szacowana wartość oraz specyfika rynku właściwego, na którym działają wykonawcy. Inaczej oceniany jest jednorazowy zakup powszechnie dostępnego dobra na wysoce konkurencyjnym rynku, jak zakup artykułów spożywczych, a inaczej zamówienie wymagające kwalifikacji i wiedzy, o znacznym stopniu złożoności i stosunkowo wysokiej jakości, jak np. koordynowanie projektu informatycznego.

SZYMON DENIS
Wydział Kontroli
Centrum Projektów Europejskich

Punkty Informacyjne Funduszy Europejskich

Usługi PIFE

**Diagnoza
pomysłu**

**Wskazanie źródeł
wsparcia z FE**

**Konsultacje na etapie
przygotowania wniosku**

**Konsultacje na etapie
realizacji projektu**

**Szkolenia
na temat FE**

**Spotkania
informacyjne**

64

**punkty
informacyjne**

339 123

**konsultacje
w 2020 roku**

Centralny Punkt Informacyjny (Warszawa)

Główne Punkty Informacyjne

(Białystok, Bydgoszcz, Gdańsk, Katowice, Kielce, Kraków,
Lublin, Łódź, Olsztyn, Opole, Poznań, Rzeszów, Szczecin,
Toruń, Warszawa, Wrocław, Zielona Góra)

Lokalne oraz Mobilne Punkty Informacyjne (w całej Polsce)

Konsultacje

telefoniczne

e-mailowe

pisemne

bezpośrednie

Zapytaj

o Fundusze Europejskie

Znajdź najbliższy
Punkt Informacyjny na

www.FunduszeEuropejskie.gov.pl/punkty

Bezpłatne konsultacje

Konsultacje indywidualne u klienta
(po uzgodnieniu z PIFE)

w Centrum

„w Centrum – Magazyn Projektów Europejskich” to kwartalnik wydawany przez jednostkę budżetową Centrum Projektów Europejskich w celu popularyzacji wiedzy o Funduszach Europejskich (FE) oraz o projektach współfinansowanych ze środków unijnych. Intencją wydawcy jest integrowanie wiedzy o dostępnych FE, które leżą w gestii różnych instytucji i dostarczanie kompleksowych informacji potencjalnym wnioskodawcom oraz innym odbiorcom.

Redakcja

Magdalena Majewska, Aleksandra Obarska, Andrzej Słodki, Agnieszka Sobaszek-Gołaszewska, Agnieszka Wojda, Centralny Punkt Informacyjny Funduszy Europejskich

Redakcja współpracuje także z autorami zewnętrznymi.

Zapraszamy do zgłaszania propozycji tematów, które Państwa zdaniem warto opisać szczegółowo w kolejnych wydaniach magazynu.

Kontakt

redakcja@cpe.gov.pl
Centrum Projektów Europejskich
ul. Domaniewska 39a
02-672 Warszawa
www.cpe.gov.pl
www.FunduszeEuropejskie.gov.pl

Publikacja współfinansowana jest ze środków Funduszu Spójności z Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014–2020.

Informacje podawane w magazynie „w Centrum” nie stanowią oficjalnego stanowiska Instytucji Zarządzających, Pośredniczących i Wdrażających poszczególne Programy Operacyjne i nie mogą stanowić podstawy do formułowania jakichkolwiek roszczeń. Nie stanowią także oferty w rozumieniu prawa polskiego. Redakcja „w Centrum” nie odpowiada za błędną interpretację udzielonych informacji, ani za skutki czynności podjętych na ich podstawie.

Egzemplarz bezpłatny
Nakład: 2500 egz.

Projekt okładki, opracowanie graficzne i skład
Tomasz Stefaniak

Korekta
Bożena Opiela

Druk
ZAPOL Sobczyk Spółka jawna
al. Piastów 42, 71-062 Szczecin
tel. +48 91 435 19 00
www.zapol.com.pl

CENTRUM PROJEKTÓW
EUROPEJSKICH

www.FunduszeEuropejskie.gov.pl

**Punkt
Informacyjny**
Fundusze Europejskie

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

